

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PŘÍRODOVĚDĚCKÁ FAKULTA

KATEDRA GEOGRAFIE

HANA VÁCLAVÍKOVÁ

**POKROKEM K ZÁNIKU – OBCE ZANIKLÉ
V DŮSLEDKU STAVBY PŘEHRADNÍCH NÁDRŽÍ NA
ÚZEMÍ MORAVY**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

VEDOUcí PRÁCE: Mgr. JINDŘICH FRAJER

OLOMOUC 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením Mgr. Jindřicha Frajera a všechny použité zdroje a prameny jsem uvedla na konci práce.

V Olomouci dne:

Podpis:

Ráda bych na tomto místě poděkovala Mgr. Jindřichu Frajerovi za vstřícný přístup a cenné rady při vypracování bakalářské práce.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Hana VÁCLAVÍKOVÁ**
Osobní číslo: **R09081**
Studijní program: **B1301 Geografie**
Studijní obor: **Regionální geografie**
Název tématu: **Pokrokem k zániku - obce zaniklé v důsledku stavby
přehradních nádrží na území Moravy**
Zadávající katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíle práce:

Cílem bakalářské práce je vytvořit seznam a následnou komparaci obcí na území Moravy a Slezska, jejichž rozvoj byl ukončen stavbou přehradní nádrže. Práce se bude zabývat osudy obcí zcela zaniklými či přesunutými a také částečně zasaženými (např. pásmy ochrany vodárenských nádrží). Práce předpokládá hlubší studium archivních pramenů uložených ve státních archivech a archivech povodí. Výstupem bakalářské práce by měla být také tematická mapa zaniklých obcí vytvořená v prostředí GIS. Součástí práce bude alespoň jedna podrobnější ?case study? konkrétní zaniklé obce v důsledku stavby přehradní nádrže.

Předpokládaná osnova:

- 1, Úvod
- 2, Cíle práce
- 3, Metody výzkumu
- 4, Rešerše literatury
- 5, Základní osa vývoje stavby přehradních nádrží na Moravě a ve Slezsku
- 6, Obce zcela zaniklé či ovlivněné důsledkem stavby přehrad
- 7, Komparace zaniklých obcí
- 8, "Case study" vybrané obce
- 9, Závěr

Rozsah grafických prací: Podle potřeb zadání
Rozsah pracovní zprávy: 5 000 - 8 000 slov
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- BROŽA, V. et al. (2009):** Přehrady Čech, Moravy a Slezska. Knihy 555, Liberec
BROŽA, V., SATRAPA, L. (2007): Navrhování přehrad. ČVUT, Praha
CACÁK, F., KOUBA, J. (2008): Jak vzniklo a co skrylo Orlické jezero. Česko, Praha
PECÁK, R. (2009): Fenomén Hracholusky: historie a současnost regionu, který změnila výstavba přehrady. Starý most, Plzeň
STRÁSKÝ, J. (2010): Přehrady Čech, Moravy a Slezska?/Průvodce. Knihy 555, Liberec
VOTRUBA, L. et al. (1968): Přehrady. ČVUT, Praha
Zaniklé obce po roce 1945 (on-line)
www.zanikleobce.cz
ZŘÍDKAVESELÝ, F. (2006): Kníničky 600 let obce (1406-2006). Muzejní a vlastivědná společnost Brno, Brno

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Jindřich Frajer**
Katedra geografie

Datum zadání bakalářské práce: **27. dubna 2011**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2012**

L.S.

Prof. RNDr. Juraj Ševčík, Ph.D.
děkan

Doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 27. dubna 2011

Obsah

1 Úvod.....	7
2 Cíle práce a metodika	8
2.1 Cíle práce	8
2.2 Metodika a zdroje dat	8
2.3 Vymezení území povodí Moravy	9
3 Rešerše literatury	11
3.1 Obecná literatura.....	11
3.2 Informační zdroje k obci Lazinov.....	12
3.3 Světová literatura	13
4 Historie výstavby přehradních nádrží ve světě a v ČR.....	14
4.1 Pojmy přehrada, vodní nádrž a vodní dílo.....	14
4.2 Nejstarší přehrady světa.....	14
4.3 Historie výstavby vodních nádrží na území České republiky.....	15
4.5 Vliv přehradních nádrží na okolní prostředí.....	17
5 Základní osa vývoje stavby přehradních nádrží na území povodí Moravy a povodí Odry	19
5.1 Vývoj stavby přehradních nádrží v povodí Moravy	19
5.2 Vývoj stavby přehradních nádrží v povodí Odry.....	21
6 Přehradní nádrže a jejich vliv na obce	23
7 Zaniklé obce v důsledku stavby přehrad v povodí Moravy.....	25
8 Částečně zaniklá obec Lazinov	30
8.1 Základní informace o obci a její historie	30
8.2 Lazinov a přehradní nádrž Letovice	33
8.3 Současnost obce	38
9 Závěr	39
10 Summary	40
11 Seznam použitých zdrojů.....	41

1 Úvod

Voda je odjakživa spjata s našimi životy, neboť bez ní bychom nemohli přežít. Patří k našim nejdůležitějším životním potřebám. Tudíž je naší povinností vodu chránit, využívat ji pro své potřeby, ale i ovlivňovat její přírodní stav. Budováním přehradních nádrží se snažíme zmírnit nerovnoměrnost výskytu vody na Zemi a vytvořit si její zásoby tam, kde je jí potřeba.

Přehradní nádrže jsou stavby vybudované napříč tokem nebo podél toku, jež slouží především k vodohospodářským účelům (tj. k regulaci řek a ochraně před povodněmi). Fungují také jako zdroje vody pro obyvatelstvo, průmysl a zemědělství a k výrobě elektrické energie. Okrajově mohou sloužit též k rekreačním účelům, provozování vodních sportů a rybolovu.

Výstavba přehradní nádrže s sebou nese nenávratné zásahy do přírodní krajiny a života člověka. Při zaplavování údolí za přehradou bývají zničeny někdy i celé obce a mnoho lidí se musí přestěhovat.

Historie budování přehradních nádrží ve světě a v České republice je popsána v jednotlivých kapitolách práce. Podrobněji se v ní zaměřuji na území povodí Moravy a území povodí Slezska. V dalších kapitolách je uveden seznam zaniklých obcí na území obou povodí s jejich popisem a porovnáním pouze u obcí zaniklých na území povodí Moravy. Poslední kapitola se věnuje konkrétní zasažené obci. Popisuje její historii od první zmínky až po současnost a jejím zasažením v důsledku výstavby přehradní nádrže.

2 Cíle práce a metodika

2.1 Cíle práce

Cílem této práce je zhotovit seznam a následnou komparaci obcí na území Moravy a Slezska jejichž rozvoj byl ukončen v důsledku výstavby přehradní nádrže. Historické území Moravy a Slezska je pro další zpracování rozděleno na území povodí Moravy a povodí Odry, aby bylo zřetelné, pod které povodí jednotlivé přehradní nádrže patří. Seznam zcela zaniklých obcí je vytvořen pro obě povodí. O přesunutých či zasažených obcích, např. pásmy ochrany vodárenských nádrží se práce zabývá jen okrajově.

Součástí práce jsou mapy zaniklých obcí vytvořené v prostředí GIS, mapa land use a fotodokumentace obce Lazinov.

2.2 Metodika a zdroje dat

Hlavní použitou metodou ke zpracování bakalářské práce bylo studium odborné literatury a archivních pramenů. V rámci získání potřebných dat o zaniklých obcích byl navštíven Moravský zemský archiv v Brně, Okresní archiv v Blansku, Státní podnik Povodí Moravy a.s. v Brně, Obecní úřad Lazinov, Vědecká knihovna v Olomouci, městská knihovna ve Vsetíně a školní knihovna v obci Vír. Informace k vodnímu dílu Letovice byly získány z archivu povodí Moravy, u p. Hejla – hrázného tohoto díla a z odborné literatury.

Ke zpracování „case study“ byla vybrána obec Lazinov, protože na rozdíl od jiných obcí nebylo její ovlivnění stavbou přehradní nádrže doposud výrazněji zpracováno v žádné publikaci.

K sestrojení map v programu ArcMap 10.0 byly využity letecké snímky z Geoportálu Cenia a data z digitální báze vodohospodářských dat VÚV T.G.Masaryka.

2.3 Vymezení území povodí Moravy

Popisované území leží v jihovýchodní části České republiky. Hranice působnosti povodí Moravy tvoří na východě státní hranice České republiky se Slovenskem, na jihu pak státní hranice s Rakouskem a na západě a severu tvoří hranici rozvodnice povodí Moravy (Matějček, Rotschein, 2006, s. 14).

Na západě území se rozprostírá Česká vysočina a na východě provincie Karpat. Mezi těmito celky se nachází tři úvaly. Jedná se o Dyjskosvratecký, Dolnomoravský a Hornomoravský úval (Matějček, Rotschein, 2006, s. 14). Nejvyšší místo v povodí Moravy, hora Praděd, leží ve výšce 1 491 m n. m. Nejnižší místo v povodí se nachází v nejnižnějším cípu území Moravy, ve výšce 148 m n. m. Toto místo leží na soutoku řek Moravy a Dyje u Lanžhota. Po hydrologické stránce náleží povodí Moravy k úmoří Černého moře a na území České republiky zaujímá plochu povodí o rozloze přes 21 000 km² (Broža, 2005a, s. 201).

Východní část území povodí Moravy zaujímá vlastní povodí řeky Moravy, jihozápadní část území tvoří oblast povodí řeky Dyje. Řeka Morava pramení na jižních svazích Králického Sněžníku ve výšce 1 380 m n. m. a ústí zleva do Dunaje u Děvína. Od pramenů stéká přibližně jižním až jihovýchodním směrem. Nejprve protéká hornatinou Králického Sněžníku, dále pak Brněnskou vrchovinou a Mohelnickou brázdou. Střední část toku se nachází na území Hornomoravského úvalu, kde se tato řeka stáčí k jihozápadu. Celková délka toku Moravy je 353,1 km s plochou povodí 26 579,7 km² (Vlček, 1984, s. 182). Řeka Dyje vzniká soutokem Moravské a Rakouské Dyje u Raabsu v Rakousku ve výšce 410 m n. m. a ústí do řeky Moravy u Moravského Jánu. Délka toku Dyje činí 305,6 km a plocha povodí je 13 418,7 km². Dyje protéká přes Jevišovickou pahorkatinu od nádrže Vranov až po Znojmo. Pod Znojmem vtéká do Dyjskosvrateckého úvalu, kterým teče až do údolní nádrže nové Mlýny a v závěrečném úseku před ústím do Moravy protéká sníženinou Dolnomoravského úvalu (Vlček, 1984, s. 96).

Správa povodí Moravy je členěna na ředitelství v Brně a tři závody. Závod Dyje má své sídlo taktéž v Brně, závod Horní Morava sídlí v Olomouci a závod Střední Morava působí v Uherském Hradišti (viz příloha A). Území povodí Moravy podle správního členění České republiky spadá do působnosti krajů Jihomoravského a Zlínského (Matějček, Rotschein, 2006, s. 14). Dále do části územních obvodů krajů

Olomouckého (81,3 %), Pardubického (26,9 %), Plzeňského (6,1 %), Jihočeského (5,6 %), Moravskoslezského (4,9 %), kraje Vysočina (57,1 %) (viz příloha B) (<http://www.eagri.cz/>).

3 Rešerše literatury

3.1 Obecná literatura

O zaniklých obcích v důsledku výstavby přehradních nádrží v České republice nepojednává žádná ucelená odborná či vědecká literatura. Důležitým pramenem informací o těchto obcích se proto stala regionální literatura. Samotným přehradám, dějinám jejich vývoje a dalším podrobným informacím, je ovšem věnována celá řada odborných knih.

Základním zdrojem informací o zájmové oblasti se staly knihy Josefa Matějčíka a Pavla Rotscheina (2006) „Povodí Moravy 1966 – 2006“ a „Přehrady Čech, Moravy a Slezska“ od Vojtěcha Broži (2005).

První zmíněná publikace popisuje 40-ti letou historii vzniku podniku. Zabývá se hlavně významem péče o vodu a vším, co s vodou souvisí. Dále je v publikaci popsán vývoj budování údolních nádrží, jejich stručný popis a ochrana vodních zdrojů na území povodí Moravy.

Kniha Vojtěcha Broži jako první poskytuje ucelený přehled, popis a charakteristiku nejvýznamnějších vodních děl na území České republiky. Jednotlivá vodní díla jsou v knize rozdělena podle povodí našich největších řek pod jejichž správou fungují. Konkrétně jde o povodí Labe, Vltavy, Ohře, Odry a Moravy. Kromě technického popisu přehrad se kniha zaměřuje i na jejich historii, od plánování projektu, přes výstavbu až po současný stav. Zabývá se i funkcemi a účely jednotlivých děl.

Dějínám výstavby přehradních nádrží se věnuje i Votruba Ladislav (1978) v díle „Přehrady“ a Novotný Stanislav (1987) v knize „Moravské vodohospodářské soustavy“. Také Směrný vodohospodářský plán ČSR z roku 1988, vydaný Ministerstvem lesního a vodního hospodářství a dřevozpracujícího průmyslu ČSR, dokumentuje dosavadní vývoj výstavby, možnosti rozvoje a územní ochranu výhledových vodních nádrží v naší zemi.

Jedinou publikací, která postihuje osudy většiny zaniklých obcí v povodí Moravy je kniha Slavomíra Brodessera (2003) „Jak plynul čas podél řeky Svratky“. Kniha stručně popisuje historii vesnic a měst v okolí řeky Svratky od jejího pramene ve Žďárských vrších až po její soutok s řekou Dyjí ve střední nádrži vodního díla Nové Mlýny pod Pavlovskými vrchy.

Primárním zdrojem informací o zaniklých obcích se staly knihy, které byly většinou sepsány k výročí zániku dané obce nebo vyšly proto, aby si lidé mohli zavzpomínat na své rodiště, do kterého se už nikdy nemohou vrátit.

V roce 2006 vydal Jiří Bartoň spolu s kolektivem autorů knihu „Chudobín – historie zaniklé obce“. Tato kniha přináší podrobný popis obce, která musela ustoupit technickému pokroku. Zabývá se přírodními podmínkami a dějinami obce. Popisuje osudy lidí, domů a krajiny, které byly obětovány. V knize je stručně přiblížen i vývoj obce s podobným osudem. Jde o obec Korouhvice, jež byla stavbou Vírské přehrady velmi ovlivněna.

V díle od Emila Kordiovského (1998) „Mušov 1276 – 2000“ jsou popsány dějiny tohoto městečka. Autor se zaměřuje na vývoj krajiny městečka a osudy lidí jež přišli o domov kvůli technickému řešení úpravy krajiny.

O historickém vývoji obce Kníničky pojednává kniha Františka Zřídka veselého (2006) „Kníničky, dějiny obce 1406 – 2006“. Dalším autorem, jenž se ve svém díle „Brněnská přehrada a lidé kolem ní“ zabývá obcí Kníničky, je Miloslav Šlezinger (1998). Šlezinger se v díle zaměřuje na fyzicko-geografické vlastnosti oblasti v povodí Svratky, dále popisuje technická řešení a plány na výstavbu Brněnské přehrady a podrobně popisuje i zatopenou obec Kníničky.

3.2 Informační zdroje k obci Lazinov

O obci Lazinov dosud nevyšla žádná publikace a tak se hlavním informačním zdrojem staly webové stránky obce, kde jsou k dispozici podrobně zpracované informace o minulosti i současnosti Lazinova. Jedinou knihou, ve které je stručně nastíněn historický vývoj obce do 18. století, je kniha Jana Tenora (1903) „Kunštátský okres“. Obec je v díle popisována jako součást Letovského panství v Kunštátském okrese. Jelikož v obci Lazinov byla k dispozici pouze jedna kronika obce, a to z let 1923 – 1939, jsou v práci dále využity materiály poskytnuté Státním okresním archivem v Blansku. Jedná se o „Zápisy o schůzích rady a plena MNV Lazinov z let 1972 – 1976“ a „Kniha zápisů o schůzích MNV Lazinov 1976 – 1980“.

Informace o vodním díle Letovice byly získány z publikace od Tálské Evy (1981) „Vodní dílo Křetínka u Letovic (Zásobování Brna pitnou vodou)“ a také

z projektové dokumentace „Údolní nádrž Letovice na Křetínce“ od Václava Košackého (1978).

3.3 Světová literatura

O přehradních nádržích, jejich historickém vývoji, vlivu na okolní prostředí a životy obyvatel je věnováno spousta publikací na celém světě. V následujících řádcích uvádím pouze tři z mnoha vydaných publikací.

Patrick McCully (2001) se ve své knize „Silenced rivers: the ecology and politics of large dams“ zabývá problémy, které představuje výstavba přehradních nádrží. Popisuje technické, bezpečnostní a ekonomické požadavky při jejich budování. Upozorňuje na politiku stavby přehrad a především se zaměřuje na řešení problémů týkající se životního prostředí v okolí přehradních nádrží a s tím související rychlý růst mezinárodních hnutí proti jejich budování.

Také v knize „Dams and development: transnational struggles for water and power“ se její autor Sanjeev Khagram (2004) věnuje přehradám a vývoji jejich výstavby ve světě. Konkrétně se zaměřuje na projekt u řeky Narmady v Indii, od kterého se očekává zničení desítky tisíc hektarů lesů a půdy, zatopení tisíce vesnic a přemístění milionů lidí. Zkoumá rostoucí boj místních obyvatel za lidská práva a ochranu životního prostředí, jež ale nemůže být úspěšný proti rozsáhlým energetickým a vodním plánům jednotlivých národních vlád a mezinárodních organizací.

Jacques Leslie (2005) se ve svém díle „Deep Water: the epic struggle over dams, displaced people, and the environment“ věnuje přehradním nádržím. Líčí vztah tří lidí k budování přehradních nádrží. Jako první popisuje indickou aktivistku Medha Patkar, která bojuje proti budování komplexu přehrad na řece Narmada. Dalším člověkem je antropolog Thayer Scudder. Scudder není pro ani proti budování přehradních nádrží. Domnívá se, že hlavní problém spočívá právě v politice přehrad. Naposledy se Leslie zabývá vodním projektovým manažerem Donem Blackmore z Austrálie, který je zastáncem přehradních nádrží. Blackmore dokázal využít protichůdné požadavky na řeku Murray vytvořením souboru velkých a malých přehrad.

4 Historie výstavby přehradních nádrží ve světě a v ČR

4.1 Pojmy přehrada, vodní nádrž a vodní dílo

Pojmům přehrada a vodní nádrž přiřazuje většina lidí jeden a tentýž význam. Nerozlišují jejich funkce, ani se nezabývají jejich vlastnostmi. Ve vodním hospodářství jsou tyto dva pojmy vymezeny takto:

- pod pojmem vodní nádrž rozlišují vodohospodáři prostor, který umožňuje zadržet vodu pro její další využití, zachytí přívalovou vlnu v době povodní a přizpůsobuje přirozeně rozkolísaný režim průtoku v tocích potřebám společnosti a prostředí (Broža, 2005a, s. 6)
- definice přehrady podle Votruby zní: *„Přehrada je stavba (přehradní těleso spolu s příslušenstvím přehrady) přehrazující údolí toku a uzavírající prostor k hromadění vody pro různé vodohospodářské účely a k zadržování škodlivých povodní.“* (Votruba, 1978, s. 9). Přehrada je tedy stavba, která vytvoření nádrže umožnila.

Pokud bychom chtěli mluvit o vodní nádrži, přehradě a dalších objektech vodního stavitelství jako o celku, jednalo by se o vodní dílo. Pojem vodní dílo je vymezen podle zákona Sb. č. 273/2010 § 55 následovně: *„Vodní díla jsou stavby, které slouží ke vzdouvání a zadržování vod, umělému usměrňování odtokového režimu povrchových vod, k ochraně a užívání vod, k nakládání s vodami, ochraně před škodlivými účinky vod, k úpravě vodních poměrů nebo k jiným účelům sledovaným tímto zákonem“.*

4.2 Nejstarší přehrady světa

Přehrady svou výškou a objemem patří ve všech světadílech mezi monumentální inženýrská díla. Společně se zavlažovacími kanály se řadí k nejstarším vodohospodářským stavbám na světě. Samotná historie výstavby přehrad má dlouholetou historii. Jedny z prvních přehrad vznikaly již ve starověku. Jednalo se o sypané přehrady z málo propustných hornin. Používaly se k přehrazení řek a k vytvoření nádrží pro akumulaci vody. Tyto závlahové systémy se vytvářely v Mezopotámii, Egyptě, Indii a Číně. Hlavním důvodem jejich výstavby byl rozvoj

zemědělství. Budování nádrží pro zásobování obyvatelstva pitnou vodou nebo jako ochranu před povodněmi bylo méně časté, proto jejich zřizování pro tento účel začalo mnohem později (Broža, 2005b, s. 92).

Pravděpodobně nejstarší dochovanou přehradou z doby asi 3000 let př. n. l. je vodní nádrž Sadd-el-Kafara nacházející se 30 kilometrů jižně od Káhiry (Broža, 2005b, s. 92). 1000 let př. n. l. byla na území Íránu postavena zděná tížná přehrada u města Saveh. Tato přehrada dosahovala výšky až 40-ti metrů. Na evropské půdě se první přehradu objevují mnohem později. Nejstarší tradici má výstavba přehrad ve Španělsku, kterou ve 2. století př. n. l. začali Římané. Vybuodovali ze zeminy, zdiva a betonu přehradu Alcantarilla, jež byla vysoká 20 m a zásobovala Toledo vodou (Votruba, 1978, s. 7).

V období středověku docházelo především k budování rybníčních soustav. Od 16. století se ale opět začínají stavět přehradu, jsou vyšší, zděné i sypané. Nejvýznamnější přehradou z tohoto období je španělská zděná tížná přehrada Tibi (Alicante) postavená roku 1594 (Broža, 2005b, s. 92).

Největšího rozmachu dosáhla výstavba přehrad v 19. a 20. století díky průmyslové revoluci a zvyšujícím se nárokům na zásobování obyvatelstva vodou. Také po roce 1945 pokrok mechaniky, nové stroje pro dopravu a hutnění zeminy přispěly k opětovnému budování sypaných přehrad (Broža, 2005b, s. 92).

V současné době je na světě kolem 45 000 přehrad (Khagram, 2004, s. 5).

4.3 Historie výstavby vodních nádrží na území České republiky

Díky poloze České republiky v centru Evropy, v oblasti úmoří Baltského, Černého a Severního moře, je budování přehradních nádrží nezbytné. Většina obyvatel našeho státu je totiž zásobována pitnou vodou z povrchových zdrojů, převážně z vodních nádrží. Proto snaha o částečné zadržení vody v nádržích pro další využití je v období s minimálními průtoky v řekách přirozená (Voda v ČR, 2006, s. 119).

První zmínka o výstavbě vodních nádrží na našem území pochází ze 12. století. Nejednalo se však o nádrže v dnešním slova smyslu. Budovaly se spíše rybníky využívané k chovu ryb a zadržování vody pro různé účely. Největšího rozmachu dosáhla výstavba těchto rybníčních soustav v 16. století, kdy jedny z nejvýznamnějších byly vystavěny na Třeboňsku a Pardubicku (VÚV, 1988).

Od 16. do 19. století docházelo v Krušných horách, Slavkovském lese a na Příbramsku k budování vodních nádrží pro hornické účely a na Šumavě pro plavení dřeva (Broža, 2005b, s. 46).

Přelom 19. a 20. století s sebou přinesl nové podněty pro budování přehradních nádrží. Jednou z hlavních příčin byly obrovské povodňové škody, jež způsobovaly záplavy na mnoha našich tocích (Broža, 2005a, s. 12).

V polovině 20. století vznikaly návrhy na výstavbu vodních nádrží. Byly sepsány v tzv. Stáním vodohospodářském plánu, později přejmenovaném na Směrný vodohospodářský plán. Šlo o strategické návrhy v oblasti úprav toků a výstavby nádrží. V tomto období byly vyhlášeny i tzv. stavební uzávěry na vybraných lokalitách (Broža, 2005a, s. 12).

Významný rozvoj ve výstavbě vodních nádrží nastal po druhé světové válce. V tehdejší Československé republice, i v mnoha dalších evropských zemích, vzrůstaly nároky na elektrickou energii pro poválečnou obnovu a předkládaný rychlý rozvoj měst. *„I přes faktickou technologickou izolaci vůči vyspělým západním zemím se vcelku dařilo v té době sledovat celosvětové trendy“* (Broža, 2005a, s. 11 - 12).

Přibližně do 70. let 20. století docházelo k budování přehradních nádrží a jejich kaskád s energetickým účelem, poté se výstavba přehradních nádrží zaměřila na zásobování obyvatelstva a průmyslu vodou. Hlavními lokalitami byly severozápadní Čechy, Ostravsko a povodí Berounky, Vltavy a Moravy (Broža, 2005b, s. 46). Současně se změnilo i použité materiály k budování přehradních nádrží. Namísto masivních betonových nádrží se začaly stavět sypané přehradní nádrže (Broža, 2005a, s. 12). Celkem bylo v letech 1946 až 1985 u nás vybudováno 94 nádrží (VÚV, 1988).

V posledních 30-ti letech byly na území České republiky vybudovány jen 2 velmi významné přehradní nádrže. Roku 1994 byla dokončena přehrada Dlouhé Stráně na Divoké Desné v Jeseníkách a roku 1997 Slezská Harta na řece Moravici v Nížkém Jeseníku. Tento útlum v budování přehradních nádrží je hlavně spojen s nedostatkem finančních zdrojů v oblasti vodního hospodářství (Broža, 2005a, s.12).

V současné době dochází v České republice jen k pár nevýznamným projektům v oblasti výstavby přehradních nádrží. Prioritou správ jednotlivých povodí je spíše rekonstrukce stávajících vodních děl (Broža, 2005a, s. 12).

Po mimořádných povodních v roce 1997 a 2002 se začalo mluvit o četných návrzích z minulosti na výstavbu potencionálních vodních nádrží díky nimž by se

mohly zmírnit dopady při dalších povodních. Proti se ovšem ozvala ekologická a zájmová sdružení. Vše nasvědčuje tedy tomu, že až na pár malých suchých nádrží se na území České republiky v nejbližších letech nevybuduje žádné významné vodní dílo. *„Bude to u nás zřejmě poprvé, kdy ani extrémní povodňové škody spojené se ztrátami lidských životů nevyústí v realizaci účinných technických protiopatření“* (Broža, 2005a, s. 12).

4.5 Vliv přehradních nádrží na okolní prostředí

Budování přehradních nádrží výrazně postihuje svými parametry a důsledky přírodní prostředí a zejména odtokové poměry. Vztah přehradní nádrže k jejímu okolí a životnímu prostředí se musí posuzovat komplexně. Už samotný geologický průzkum území je výrazným zásahem do krajiny, který se dále umocňuje během stavby a poté i za provozu nádrže. V průběhu stavby přehradní nádrže je nejen zasažena samotná oblast staveniště, ale i širší okolí. Dochází k zatěžování komunikací, znečišťování vody v tocích, stavbě elektrických vedení. Závažným doprovodným jevem výstavby je i hluk. Během provozu přehradní nádrže je pak nejvíce ovlivněn tok pod touto nádrží, mění se jeho průtoky a vlastnosti vody (Votruba, 1978, s. 13).

Dále výstavba přehradní nádrže velmi postihuje i osídlení v prostoru zatopeném nádrží. *„Zejména otázky přesídlení původních obyvatel jsou vždy pečlivě zvažovány a jejich dopad je hodnocen ve vazbě na význam a rozsah získaných užitků“* (Voda v ČR, 2006, s. 118).

Tab. 1: Pozitivní a negativní vlivy přehradních nádrží

+	-
<ul style="list-style-type: none"> - zásobování pitnou a průmyslovou vodou - zásobování zemědělství, zejména pro závlahy - využití vodní energie - ochrana před povodněmi - rekreace - chov ryb - změna hladin podzemní vody nad a pod VD - přerušování pohybu splavenin - zlepšení kvality vody pod vodním dílem - nové vodní prostředí - vyrovnání teplotních rozdílů v řece - ovlivnění rozkolísanosti průtoku ve vodním toku - zvýšení vlhkosti prostředí v okolí nádrže - nová pracovní místa při budování VD 	<ul style="list-style-type: none"> - nevratitelný zásah do přírodní krajiny - ničení úrodné zemědělské půdy - riziko protrhnutí - snížení úrovně hladiny podzemních vod - dopad na lidskou společnost, nucené vystěhovávání obyvatel; zatápění vesnic - přerušování pohybu ryb a vodních živočichů ve vodním toku - při budování je VD zdrojem hluku, znečišťuje ovzduší výfukovými plyny, kouřem a prachem, zatěžuje a poškozují komunikace, způsobuje zakalení vody, klade zvýšené nároky na služby

(Zdroj: vlastní zpracování)

5 Základní osa vývoje stavby přehradních nádrží na území povodí Moravy a povodí Odry

5.1 Vývoj stavby přehradních nádrží v povodí Moravy

Nejstarší údolní nádrží v povodí Moravy je vodní dílo Jevišovice ležící na toku Jevišovka u města Jevišovice. Je zároveň i jednou z nejstarších přehrad ve střední Evropě. Její výstavba byla zahájena v roce 1894 a roku 1896 již sloužila svému hlavnímu účelu, ochraně před povodněmi. Postupem času byl původní účel doplněn dalšími funkcemi. Jednalo se o nadlepšování minimálních průtoků v řece pod nádrží, o využívání vody akumulované v nádrži a dále také měla nádrž sloužit k rekreaci a sportovnímu rybolovu. Tím, že výstavba přehrady probíhala na konci 19. století se veškerý použitý materiál dovážel jen za pomoci koňských potahů nebo po dřevěných rampách. Nebyly použity žádné jeřáby, pouze kladkostroje (Broža, 2005a, s. 223). Kromě vodního díla Jevišovice byly do roku 1945 na území povodí Moravy vybudovány nádrže Bystřička, Luhačovice, Plumlov, Vranov, Fryšták, Brněnská přehrada a Horní Bečva. Jejich hlavní funkcí byla ochrana před povodněmi. Nádrže Brněnská a Fryšták navíc zajišťovaly vodu pro města Brno a Gottwaldov (dnešní Zlín), a u nádrží Vranov a Brněnská došlo k využití zadržené vody k výrobě elektrické energie (Novotný, 1987, s. 10).

Po roce 1945 přibýly požadavky na využívání vody, což vedlo k rozporu s omezenými přírodními zdroji. To zapříčinilo hledání nových a složitějších řešení. Začalo se s budováním víceúčelových děl, jež by uspokojily více uživatelů a zajišťovaly by i protichůdné požadavky. Zároveň docházelo k problémům s čistotou vody v tocích, které vedly ke vzniku vodohospodářsky pasivních oblastí s nevyrovnanou bilancí pitné vody. V tomto období v povodí Moravy byly vystavěny vodárenské nádrže Vír, Mostišťe a Koryčany (Novotný, 1987, s. 12).

Z celkového počtu 34 přehradních nádrží v povodí Moravy byla většina z nich vybudována až ve druhé polovině 20. století. Do roku 1970 byly postaveny vodní díla Moravská Třebová, Znojmo, Bojkovice a Ludkovice. V období let 1970 – 1990 bylo dokončeno nejvíce nádrží v povodí, a to celkem 16 (Matějček, Rotschein, 2006, s. 47).

Na konci 20. století byly v povodí Moravy vybudovány dvě přečerpávací vodní elektrárny. Jednalo se o Dalešice a Dlouhé Stráně. Tyto přečerpávací vodní elektrárny

se staly velmi významné pro naši elektrizační soustavu a svou funkci potvrdily při rozsáhlých povodních v Čechách v srpnu 2002, kdy byly dlouhodobě vyřazeny z provozu elektrárny na Vltavě (Broža, 2005a, s. 201).

V současné době je v povodí Moravy vybudováno 34 údolních nádrží o celkovém objemu 569 mil. m³ vody. Rozmístění těchto nádrží v povodí je nerovnoměrné. Nejvíce nádrží spadá do povodí řeky Dyje (92,6 % celkového objemu). Tyto nádrže dokáží zadržet 38 % celkového odtoku z povodí Dyje. V povodí řeky Moravy se nachází skoro stejný počet nádrží, ale jejich objem je 12,4x menší než je objem povodí řeky Dyje (Matějček, Rotschein, 2006, s. 45). Pozoruhodné ovšem je, že na rozdíl od řeky Dyje, na vlastní řece Moravě žádná údolní nádrž neleží.

Tab. 2: Přehradní nádrže vybudované v povodí Moravy

Název nádrže	Tok	Rok dokončení	Objem nádrže [m ³]	Zatopená plocha [ha]
JEVIŠOVICE	Jevišovka	1896	0,650 mil.	12,6
BYSTRČKA	Bystřička	1912	4,96 mil.	38,0
LUHAČOVICE	Luhačovický potok	1930	2,70 mil.	40,0
PLUMLOV	Hloučela	1932	5,566 mil.	15
VRANOV	Dyje	1934	132,7 mil.	68
FRYŠTÁK	Fryštácký potok	1939	2,95 mil.	62,2
BRNO	Svratka	1940	21,000 mil.	259
HORNÍ BEČVA	Rožnovská Bečva	1944	0,680 mil.	15,0
VÍR II	Svratka	1954	0,290 mil.	12,5
OLESKOVICE	Skalička	(1894) rek. 1956	0,907 mil.	72,24
VÍR I	Svratka	1958	56,193 mil.	223,6
KORYČANY	Kyjovka	1959	2,564 mil.	35,1
MOSTIŠTĚ	Oslava	1960	11,937 mil.	93,0
MOR. TŘEBOVÁ	Třebůvka	1962	0,221 mil.	11,0
ZNOJMO	Dyje	1966	4,290 mil.	53,5
BOJKOVICE	Kolelačský potok	1966	0,965 mil.	15,45
LUDKOVICE	Ludkovický potok	1968	0,690 mil.	12,43
NEMILE +)	Nemilka	1971	1,551 mil.	20,68
OPATOVICE	Malá Haná	1972	9,867 mil.	70,51
HUBENOV	Maršovský potok	1972	3,385 mil.	55,0
LANDŠTEJN	Pstruhovec	1973	3,261 mil.	40,5
LETOVICE	Křetínka	1976	11,644 mil.	110,9
SLUŠOVICE	Dřevnice	1976	9,949 mil.	78,42
MOHELNO +)	Jihlava	1977	17,100 mil.	118,0
DALEŠICE +)	Jihlava	1978	126,900 mil.	482,0
VÝROVICE +)	Jevišovka	1983	4,232 mil.	62,1
TĚŠETICE +)	Unanovka	1983	0,852 mil.	12,0
NOVÁ ŘÍŠE	Olišanský potok	1985	2,925 mil.	51,0
KAROLINKA	Stanovnice	1985	7,645 mil.	50,8
NOVÉ MLÝNY (horní)	Dyje	1978	12,186 mil.	531,0
NOVÉ MLÝNY (střední)	Dyje	1981	34,000 mil.	1033,0

Název nádrže	Tok	Rok dokončení	Objem nádrže [m ³]	Zatopená plocha [ha]
NOVÉ MLÝNY (dolní)	Dyje	1989	87,75	1668,0
BOSKOVICE	Bělá	1990	7,343 mil.	53,3
DLOUHÉ STRÁNĚ +)	Desná	1994	3,405 mil.	16,3
			2,721 mil.	15,4

+) Přehradní nádrže neprovozuje povodí Moravy

(Zdroj: Matějčec, Rotschein, 2006; upraveno)

Obr. 1: Objem vody ve vybraných přehradách v povodí Moravy

(Zdroj: Matějčec, Rotschein, 2006; upraveno)

5.2 Vývoj stavby přehradních nádrží v povodí Odry

Budovatelská historie vodních nádrží na území severní Moravy a Slezska není tak bohatá jako např. v Čechách nebo na Moravě. První úvahy o výstavbě vodních nádrží se objevily teprve v posledních předválečných letech. Hlavní příčinou těchto úvah byl nedostatek pitné vody a opakující se záplavy. První přehradou vybudovanou v povodí Odry byl v roce 1955 Kružberk. Až po vystavění této vodní nádrže nastal velkých rozmach přehradní výstavby hlavně díky průmyslově se rozvíjejícímu Ostravsku. Od této doby se další přehradní nádrže v povodí Odry projektovaly a budovaly velkou rychlostí. Tento mimořádný rozmach vedl ke vzniku jedné z nejvýznamnějších vodohospodářských soustav v zemi (Broža, 2005a, s. 179).

Ve správě povodí Odry se nyní nachází 8 velmi důležitých a 2 méně významné přehradní nádrže zajišťující dodávku pitné, popř. průmyslové vody, ochranu před

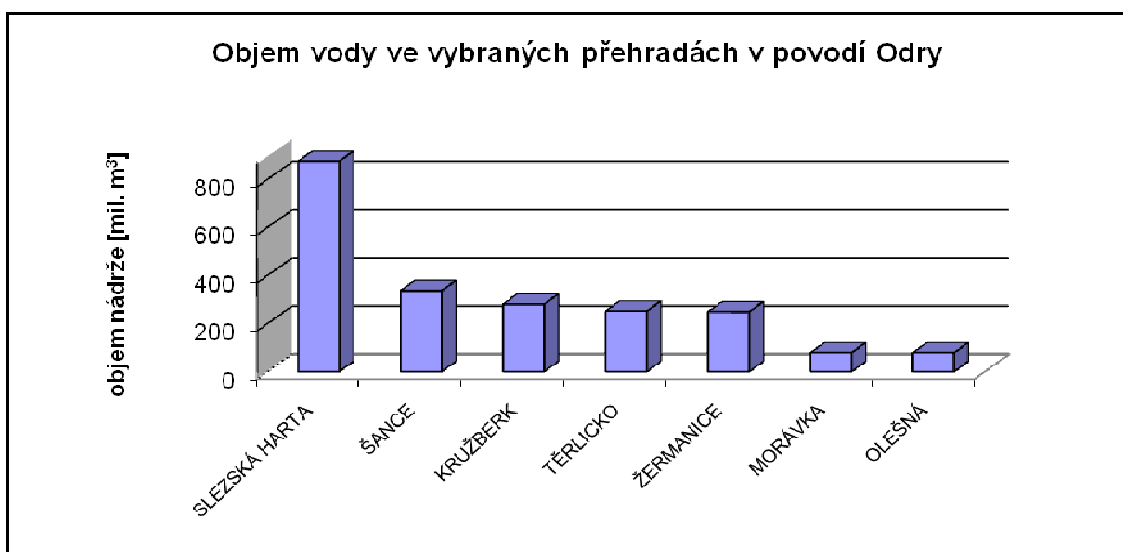
povodněmi a další funkce. Jak již bylo výše uvedeno, nejstarší přehradou v povodí Odry je Kružberk. O tři roky později, v roce 1958, byla vybudována přehradní nádrž Žermanice. Mezi lety 1963 až 1964 vznikly další čtyři nádrže: Baška, Těrlicko, Morávka a Olešná. V 70. letech vznikly tři nádrže, z nichž největší význam připadal na Šanci. O výstavbě této přehradní nádrže se začalo mluvit již na počátku 20. století v souvislosti se zásobováním ostravského vodovodu (Broža, 2005a, s. 188). Zatím poslední vybudovanou přehradní nádrží v povodí Odry je Slezská Harta z roku 1997. Tato nádrž leží na řece Moravici v oblasti nízkého Jeseníku a nachází se nad níže položenou přehradní nádrží Kružberk (<http://www.pod.cz/>).

Tab. 3: Přehradní nádrže vybudované v povodí Odry

Název nádrže	Tok	Rok dokončení	Objem nádrže [m ³]	Zatopená plocha [ha]
KRUŽBERK	Moravice	1955	36,53 mil.	280
ŽERMANICE	Lučina	1958	25,27 mil.	248,4
BASKA	Baštice	1963	1,08 mil.	33
TĚRLICKO	Stonávka	1963	27,39 mil.	251,2
MORÁVKA	Morávka	1964	11,95 mil.	78
OLEŠNÁ	Olešná	1964	4,41 mil.	78
ŠANCE	Ostravice	1970	57,16 mil.	337
POCHEŇ +)	Čižina	1975	0,817 mil.	16,6
VĚTRKOVICE +)	Svěcený potok	1976	1,033 mil.	18,6
SLEZSKÁ HARTA	Moravice	1997	218,74 mil.	874

+) Přehradní nádrže neprovozují povodí Odry

(Zdroj: Broža, 2005a; www.pod.cz/; upraveno)

Obr. 2: Objem vody ve vybraných přehradách v povodí Odry

(Zdroj: Broža, 2005a; <http://www.pod.cz/>; upraveno)

6 Přehradní nádrže a jejich vliv na obce

V zájmovém území, povodí Moravy, se nachází celkem 34 údolních nádrží. Každá z těchto nádrží zatopila území o určité rozloze, ať malé, či velké. Vždy se jednalo o velký zásah do krajiny a života tamních obyvatel. Umělým dílům člověka musela ustoupit příroda, rostliny, živočichové i lidé.

Cesty řady rodin a spoluobčanů se navždy rozešly. Lidé se museli naučit žít v odlišných podmínkách, v jiných pospolitostech, často jen kousek od svých starých domovů. Jindy byli nuceni odejít do vzdálenějších míst (Kordiovský, 2000, s. 387).

Na základě dopadů na socioekonomickou sféru společnosti můžeme přehradní nádrže v povodí Moravy rozdělit do tří kategorií:

- první skupinu tvoří vodní díla, která zatopila území, v nichž se nenacházela žádná souvislá zástavba či jinak významné objekty nebo památky (jde především o malá vodní díla). Do této skupiny můžeme zařadit i vodní díla, jež zasáhla obce svými vodárenskými ochrannými pásmy

Tab. 4: Přehled vodních děl patřících do první kategorie

Název VD	Tok	Rok dokončení	Účel VD	Pozn.
Bojkovice	Kolelačský potok	1966	V	PHO
Boskovice	Bělá	1990	V, E	odběr pozastaven
Dalešice	Jihlava	1978	E, V, O	
Dlouhé Stráně	Desná	1994	E	
Fryšták	Fryštácký potok	1939	O	
Hubenov	Maršovský potok	1972	V	PHO
Jevišovice	Jevišovka	1896	O, R	
Karolinka	Stanovnice	1985	V, E	PHO
Koryčany	Kyjovka	1959	O, V, E	PHO
Landštejn	Pstruhovec	1973	V	PHO
Ludkovice	Ludkovický potok	1968	V	PHO
Moravská Třebová	Třebůvka	1962	CH, R	
Mostiště	Oslava	1960	E, O, V	PHO
Nemile	Nemilka	1971	V	dříve PHO
Nová Říše	Olšanský potok	1985	V	PHO
Opatovice	Malá Haná	1972	V	PHO
Plumlov	Hloučela	1932	O, R, E	
Slušovice	Dřevnice	1976	V, E	PHO
Těšetice	Únanovka	1983	N, ZV, CH, O	malé VD
Výrovice	Jevišovka	1983	ZS, O, R, E	malé VD
Znojmo	Dyje	1966	E, Z, V	PHO

(Zdroj: Broža, 2005a; <http://www.pmo.cz/>)

- do druhé skupiny patří vodní díla, jež zatopila jen část nějaké obce, popř. města. Nezpůsobila však její zánik, ani nezpomalila její rozvoj. Spíše naopak. Jestliže vodní dílo mělo i rekreační funkci, přineslo oblasti, ve které bylo vystavěno, příjem financí díky turistům

Tab. 5: Přehled vodních děl patřících do druhé kategorie

Název VD	Tok	Rok dokončení	Učel VD
Bystřička	Bystřička	1912	O, R, E
Horní Bečva	Rožnovská Bečva	1944	O, R
Letovice	Křetínka	1976	E, R
Luhačovice	Luhačovický potok	1930	O, R, E
Mohelno	Jihlava	1977	E, V, O
Oleskovice	Skalička	(1894) rek.1956	ZV, CH, R

(Zdroj: Broža, 2005a; <http://www.pmo.cz/>)

- poslední skupinu tvoří vodní díla, jejichž vybudováním byly zatopeny celé obce. Tyto obce musely ustoupit pokroku společnosti a svým zánikem tak pomoci jiným obcím, městům

Tab. 6: Přehled vodních děl patřících do třetí kategorie

Název VD	Tok	Rok dokončení	Učel VD
Brno	Svratka	1940	E, O, R
Nové Mlýny	Dyje	1989	ZS, O, R, E, EK
Vír	Svratka	1958	V, O, E
Vranov	Dyje	1934	V, ZS, E, O, R

(Zdroj: Broža, 2005a; <http://www.pmo.cz/>)

7 Zaniklé obce v důsledku stavby přehrad v povodí Moravy

Tři ze čtyř přehradních nádrží, v jejichž důsledku zanikly obce uvedené v tab. 7, byly ve svém prvotním záměru vybudovány především kvůli ochraně před ničivými povodněmi. V průběhu let se jejich funkce a vlastnosti však měnily, a tak v současné době tyto přehradní nádrže slouží i více účelům.

Tab. 7: Přehled zaniklých obcí na území povodí Moravy

Zaniklá obec	Okres	Vodní dílo	Období zániku
Bítov	Znojmo	Vranov	cca 1935
Chudobín	Žďár nad Sázavou	Vír	1950 - 1960
Kníničky	Brno - město	Brno	1936
Mušov	Břeclav	Nový Mlýny	1970 - 1980

(Zdroj: <http://www.zanikleobce.cz/>)

Tab. 8: Přehled zaniklých obcí na území povodí Odry

Zaniklá obec	Okres	Vodní dílo	Období zániku
Karlovec	Bruntál	Slezská Harta	90. léta 20. st.
Lesy (dříve Herčivald)	Bruntál	Kružberk	1948 - 1955

(Zdroj: <http://www.zanikleobce.cz/>)

O využití energetického potenciálu řeky Dyje se uvažovalo už za Rakouska – Uherska. A již v prvních letech 20. století se několik jihomoravských vesnic spojilo a založilo akciovou společnost Podyjské závody pro nádrže a elektrárny. Tato společnost však bohužel nedokázala do začátku první světové války sehnat dostatek financí, a tak stavba přehradní nádrže u Vranova nad Dyjí začala až roku 1930 (Broža, 2005a, s. 219).

Budování přehradní nádrže zapříčinilo zánik obce Bítov, jež ležela na soutoku řek Želetavky a Dyje. Vesnice byla vystavěna jako poddanská obec zdejšího hradu Bítov (viz příloha C) a první zmínka o ní pochází už z roku 1046. V obci Bítov, těsně před začátkem budování přehradní nádrže Vranov, žilo 402 občanů a nacházelo se zde 71 domů (HLO I). Všichni obyvatelé této vesnice se odstěhovali, všechny domy byly rozebrány a následně zatopeny. Jediné, co v obci po jejím zatopení zůstalo je hřbitov.

Bítovští občané měli ale „štěstí v neštěstí“. Přišli sice o svou obec, ale majitel hradu Bítov, baron Haas, povolil, aby si vystavili novou obec na místě jelení obory nedaleko hradu. Nová obec byla vybudována v letech 1930 – 1933 podle návrhu architekta J. K. Říhy. Šlo o jednolitou obec s kostelem, školou a hostincem (<http://www.bitov.czweb.org/>).

I dnes, po 70. letech provozu, je přehradní nádrž Vranov klíčovým vodním dílem v dyjské vodohospodářské soustavě. Účelem přehradní nádrže je především zachycování povodňových průtoků a příznivé nadlepšování průtoku vody pod nádrží. Dále přehradní nádrž slouží k výrobě elektrické energie a nezpochybnitelný význam má i rekreace (Broža, 2005a, s.219).

Zcela odlišný osud než Bítov, měla obec Chudobín, která zanikla v důsledku stavby Vírské přehrady. Hlavními podněty k budování Vírské přehradní nádrže se staly značná rozkolísanost průtoku vody v korytě Svatky a jarní ničivé povodně. Vedle povodňové ochrany území ležícího pod ní, měla nádrž dále zlepšit průtoky v řece Svatce v období sucha, zajistit vodu pro průmysl a pro závlahové oblasti v okolí Brna a také se uvažovalo o výrobě elektrické energie (Brodesser, 2003, s. 24).

Přípravné práce na stavbě přehradní nádrže začaly v roce 1947 otevřením kamenolomu v obci Korouhvice a o dva roky později již probíhaly vlastní stavební práce. Stavba přehradní nádrže byla dokončena roku 1957 (Broža, 2005a, s. 228).

Aby přehradní nádrž Vír mohla plnit svůj účel pro který byla projektována, musela být zatopena obec Chudobín. Tato obec se nacházela v horním počíčí řeky Svatky, přibližně tři kilometry po proudu od Dalečína (viz příloha D) a její historie sahá až do roku 1384 (HLO I). Obec Chudobín čítala těsně před svým zatopením přehradní nádrží Vír 143 obyvatel a 22 domů. Byla zatopena celá, nezůstal po ní jediný dům (Altman, 2008, s. 115).

Chudobín je jednou ze dvou obcí, kdy po jejím zániku k žádné organizované výstavbě nové obce bohužel nedošlo. Místo toho byly jejich obyvatelům nabídnuty nemovitosti v pohraničních oblastech po odsunutých Němcích. Této nabídce využilo přibližně 31 % občanů. Dalších cca 32 % občanů se rozhodlo vystavit si nové domy v nedaleké obci Dalečín a dalších 26 %, převážně z řad mladých občanů, se odstěhovalo do okolních vesnic. Zbytek obyvatel odešel do velkých měst, nebo navždy opustil hranice země (Bartoň, 2006, s. 185 - 186).

Dnes je hlavním účelem nádrže vodárenské využití. Od 90. let 20. století je v provozu tzv. Vířský oblastní vodovod, díky němuž je zásobováno i město Brno a jeho okolí (Broža, 2005a, s. 229).

Obec Kníničky zanikla za účelem stavby Brněnské přehrady, jež měla zajistit dostatek vody pro rozvíjející se město Brno. Odběr vody se nakonec místo z nádrže uskutečnil z toku Svratky pod nádrží, jejíhož nadlepšovacího efektu využívá.

První zmínka o obci Kníničky pochází z roku 1406 (HLO I.). Staré Kníničky se nacházely na levém břehu řeky Svratky přibližně v místech, kde dnes stojí hotel Přehrada (viz příloha E) (Šlezinger, 1998, s.13). Před budováním přehradní nádrže Brno žilo v obci 527 občanů a nacházelo se zde 110 domů (Zřídka veselý, 2006, s. 53). Všechny domy i objekty v obci, včetně kapličky uprostřed návsi, zůstaly pod vodou přehradní nádrže.

Obyvatelům starých Kníniček byla vystavěna nová obec, dokonce pod stejným názvem. Budování nových Kníniček začalo současně se zahájením výstavby přehradní nádrže Brno ve druhé polovině 30. let 20. století. Nová obec Kníničky leží nedaleko Brněnské přehrady při silnici z Bystřice do Kuřimi. Podstatnou změnou pro obyvatele bylo, že novou obcí neprotékala řeka. Obdobně jako ve starých Kníničkách, ani zde nebyl postaven kostel, jen malá kaplička na severním okraji (Šlezinger, 1998, s 74).

V dnešní době přehradní nádrž slouží především pro rekreaci obyvatel Brna a okolí a také ke snížení povodňových průtoků, i když objem pro zachycení povodní je ve srovnání s jinými nádržemi v povodí Moravy malý. Dále se přehradní nádrž využívá také k výrobě elektrické energie (Broža, 2005a, s. 230).

Centrem i několika do roka se opakujících záplav na soutoku řek Dyje, Jihlavy a Svratky byla obec Mušov. Tyto povodně byly hlavním podnětem k výstavbě přehradní nádrže Nové Mlýny a s tím související zánik obce Mušov (viz příloha F) (Kordiovský, 2000, s. 95).

První úsilí obyvatel žijících na dolním toku Dyje o zabránění velkých záplav v této oblasti pocházejí už z 18. století. Avšak až zařazení této přehradní nádrže do Státního vodohospodářského plánu z roku 1954 bylo prvním krokem k řešení tohoto problému. Roku 1959 se začalo s vypracováváním projektových studií a o 10 let později už se samotným budováním přehradní nádrže (<http://www.pmo.cz/>). Výstavba probíhala

ve dvou etapách. V první etapě byla do roku 1978 vystavěna nejprve horní a střední nádrž. Dolní nádrž byla budována ve druhé etapě a byla dokončena až v roce 1988 (Matějček, Rotschein, 2006, s. 57).

První dochované záznamy o této obci jsou z roku 1276 (HLO I.). Po posledním sčítání lidu, domů a bytů v obci Mušov v roce 1970 se počet obyvatel zastavil na čísle 536 a počet domů na čísle 136 (Kordiovský, 2000, s. 383).

Obyvatelům Mušova byla koncem sedmdesátých let vybudována čtvrt rodinných domků na nábřeží horní nádrže u obce Pasohlávky pojmenovaná „Nový Mušov“. Kromě toho byly dalším rodinám nabídnuty státní byty v Mikulově nebo Pohořelicích (Kordiovský, 2000, s. 384).

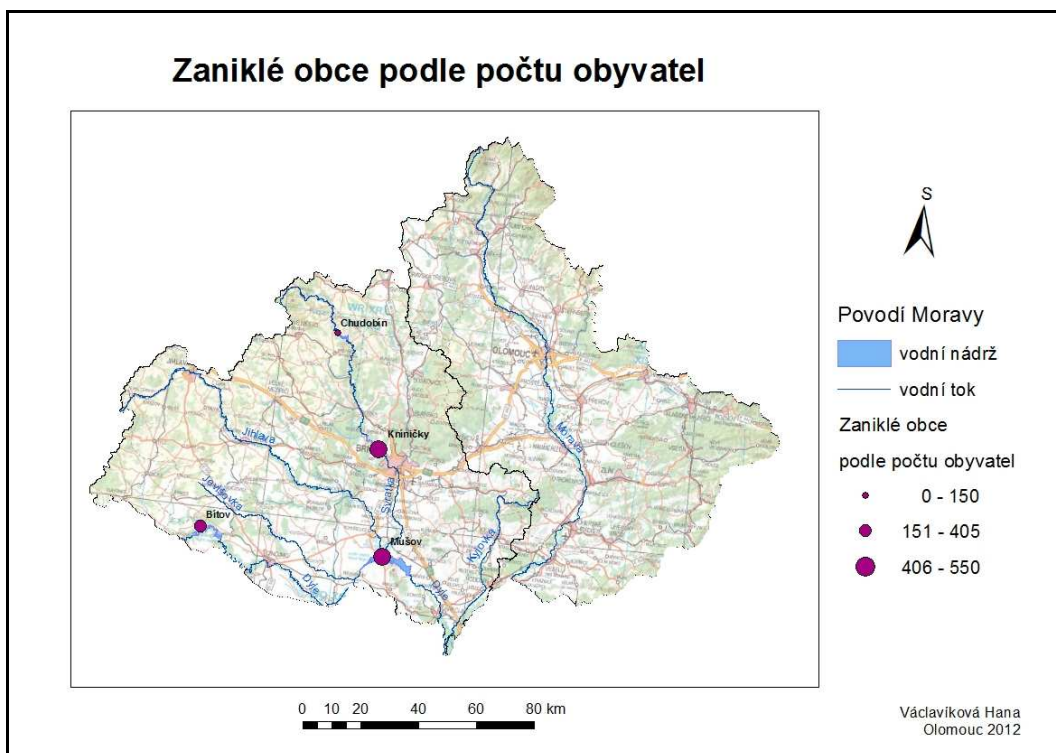
S touto vesnicí nejenže odešli lidé a bylo zatopeno krásné údolí, ale také zanikla dlouhá a bohatá historie spjatá s pozůstatky po římském vojenském táboře. Jediný objekt, který nebyl zatopen, je kostel sv. Linharta, jež se nachází na ostrůvku uprostřed přehradní nádrže Nové Mlýny. Došlo také k vykácení lužního lesa. V letech 1996 – 2000 byly vybudovány náhradní biokoridory lužního charakteru, které dnes propojují zachovalý soubor lužních lesů pod přehradní nádrží se zbytky lužního lesa v oblasti vyústění řek Jihlavy a Svratky do střední nádrže (Broža, 2005a, s. 236).

Přehradní nádrž Nové Mlýny má mnoho funkcí. Největší význam z vodohospodářského hlediska připadá na dolní nádrž. Zadržuje vodu pro závlahy, nadlepšuje přirozené průtoky v řece Dyji. Také slouží k ochraně před povodněmi, k rekreaci a k výrobě elektrické energie. Prostřední nádrž je klidová. Horní nádrž slouží především k rekreaci a sportovnímu rybářství (Broža, 2005a, s. 234).

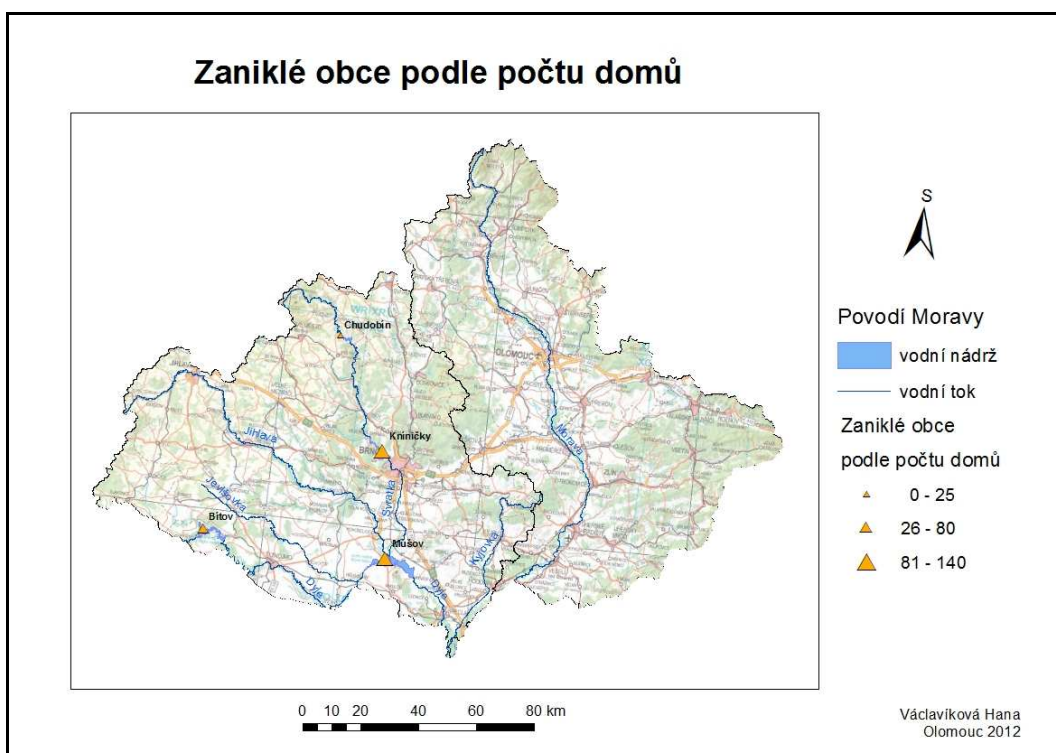
Tab. 9: Přehled počtu obyvatel a domů zaniklých obcí

Zaniklá obec	Počet obyvatel	Počet domu
Bítov	402	71
Chudobín	143	22
Kníničky	527	110
Mušov	536	136

(Zdroj: Bartoň, 2006; HLO I; Kordiovský, 2000)

Obr. 3: Přehledová mapa počtu obyvatel zaniklých obcí
 (Zdroj: <http://www.cenia.cz>; <http://www.dibavod.cz/>)

Obr. 4: Přehledová mapa počtu domů zaniklých obcí
 (Zdroj: <http://www.cenia.cz>; <http://www.dibavod.cz/>)

8 Částečně zaniklá obec Lazinov

8.1 Základní informace o obci a její historie

Lazinov je malá obec v okrese Blansko v Jihomoravském kraji, ve správním obvodu obce s rozšířenou působností Boskovice. Celková katastrální výměra obce je 386 hektarů (<http://www.czso.cz/>). Obec se rozkládá na severním břehu údolní nádrže Letovice, pod vrcholky Českomoravské vrchoviny a leží přibližně 4 kilometry severozápadním směrem od města Letovice a 13 kilometrů od Boskovic.

Osídlení údolí v okolí říčky Křetíny se podle historických pramenů připomíná již v první polovině 11. století. Název obce je odvozen od staročeského slova „laz“ označujícího obdělaná pole a pastviny na svazích kopců. V historických dokumentech je možné název obce nalézt v jiné podobě, jako Lazonov nebo Lažanovice, nářečně i jako Lažinov. Současný název Lazinov se ustálil až v průběhu doby (Tenora, 2007, s. 98).

Obec Lazinov byla založena na levém břehu řeky Křetíny, v úžlabině podél cesty z Letovic do Křetína jako katastrální a politická obec o rozloze 3,88 km² s domy blízko u sebe, průčelím do ulice (Richtr, 1923 – 1939). Soustředění obce do tohoto místa nebylo náhodné. Úžlabina v té době chránila chatrné dřevěnice moravských zemědělců před nepřízní počasí. Také byla protékána malým potůčkem pramenícím výše po svahu pod lesem a poskytovala tak obyvatelům a jejich dobytku pitnou vodu (<http://www.lazinov.net/>).

V historických pramenech je jméno obce poprvé zmiňováno až roku 1420 jako součást letovského panství pánů z Lomnice. Roku 1447 prodali páni z Lomnice polovinu obce Vaňkovi z Boskovic, což později vyústilo v dlouholeté spory. Majetkově byla vesnice sjednocena až v 16. století, kdy se stala trvalou součástí letovského panství. I po církevní stránce náleží Lazinov k farní osadě do Letovic, kde se i pochovává. Trvalou součástí obce byl také dvůr Svitavice, jež patřil letovskému velkostatku. Nacházel se při silnici z Křetína do Letovic (Richtr, 1923 – 1939).

Zpočátku byl Lazinov malou obcí čítající pár chalup a hospodářských stavení. Obec se rozrůstala podél silnice směrem k Letovicím, kde vznikala řadová výstavba zvaná jako Stavení (nebo Nová stavení). Tato zástavba podél silnice tvořila přirozenou

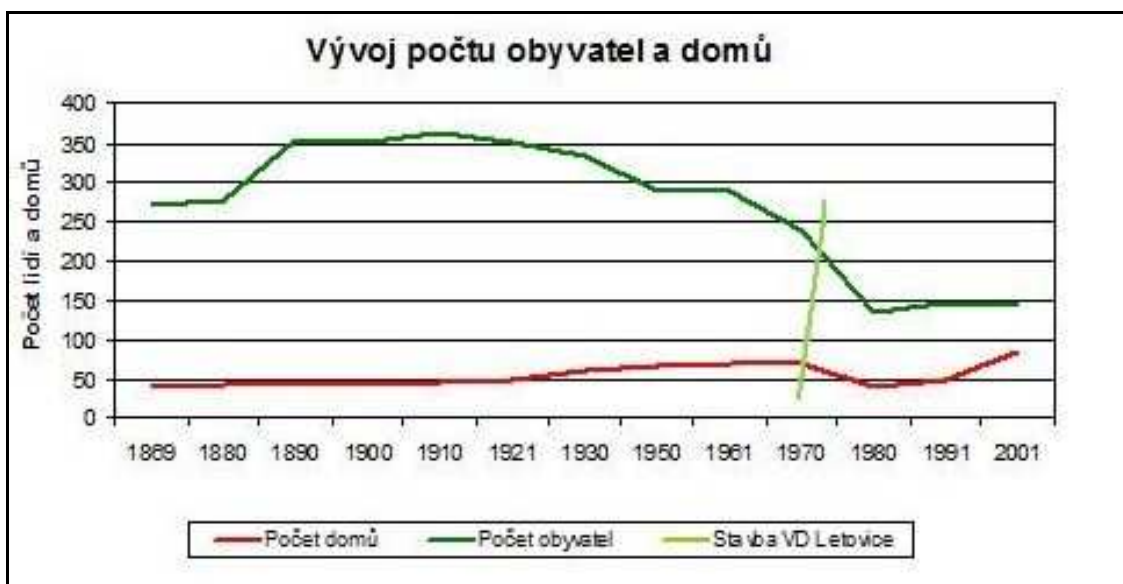
spojnici mezi jádrem obce a dvorem Svitavice. Dále se mezi obcí a Staveními nacházel mlýn, jež podle svého posledního majitele nesl název Masákovský mlýn (<http://www.lazinov.net/>).

Roku 1674 měla obec pouze 8 osedlých stavení s výměrou zemědělské půdy jen jeden a čtvrt lánu. Roku 1790 zde bylo již 19 domů a žilo 156 obyvatel, k roku 1834 obec čítala 35 domů a 211 obyvatel (Tenora, 2007, s. 98). Při prvním sčítání lidu, domů a bytů v roce 1869 se v Lazínově nacházelo 42 domů a bydlelo zde 271 obyvatel. K roku 1900 se počet obyvatel v obci zvýšil na 352 a přibyl jeden dům. Po první světové válce nedošlo ke změně počtu obyvatel, počet domů naopak narostl na 50. Po druhé světové válce došlo k mírnému poklesu lidí žijících v obci, ale počet domů se opět zvýšil. Roku 1950 žilo v Lazínově 290 lidí v 67 domech (HLO I.). Sociální složení obyvatel Lazínova v této době bylo stejné jako v ostatních vrchovinných krajích Moravy. Šlo o chudou obec, kde měli převahu domkaři pracující v průmyslových podnicích v Letovicích a okolí. Občas se někteří z nich nechávali najímat na sezónní zemědělské práce. V obci se nacházelo i několik rolníků, mlynář, hostinský-řezník a obchodník se smíšeným zbožím (<http://www.lazinov.net/>). V následujících letech se počet obyvatel Lazínova postupně snižoval a při posledním sčítání lidu, domů a bytů před stavbou údolní nádrže Letovice, v roce 1970, se v obci nacházelo 237 občanů a 69 domů (HLO I.). V letech 1972 až 1976, kdy probíhala výstavba údolní nádrže Letovice a výrazně zasáhla do života všech obyvatel v Lazínově, se počet obyvatel snížil na polovinu, tj. na číslo 134, a počet domů poklesl o jednu třetinu (HLO I.). Při posledním sčítání v roce 2011 žilo v Lazínově 155 obyvatel a obec čítala kolem 80 obytných domů, z nichž trvale osídlených bylo 57. Zbytek domů sloužil jako rekreačně využívané objekty (<http://www.czso.cz/>).

Tab. 10: Vývoj počtu obyvatel a domů v obci Lazinov

Rok	Počet obyvatel	Počet domů
1869	271	41
1880	278	42
1890	354	42
1900	352	42
1910	363	47
1921	352	50
1930	334	61
1950	290	67
1961	289	68
1970	237	69
1980	134	41
1991	146	50
2001	144	85

(Zdroj: HLO I)

Obr. 5: Vývoj počtu obyvatel a domů v obci Lazinov

(Zdroj: HLO I)

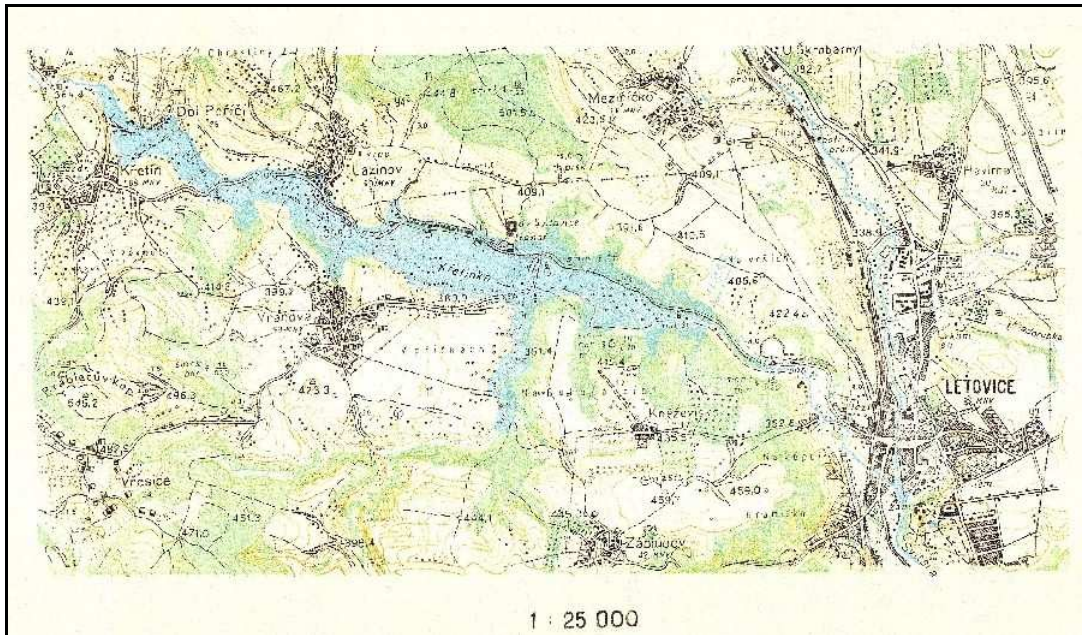
8.2 Lazinov a přehradní nádrž Letovice

Obrovským zásahem do stavebního a sociálního vývoje obce Lazinov byla výstavba vyrovnávací vodní nádrže na říčce Křetínce v letech 1972 až 1978. K vybudování přehradní nádrže bylo vybráno údolí přibližně tři kilometry od města Letovice, nad soutokem říčky Křetínky s řekou Svitavou, za účelem zásobit město Brno pitnou vodou.

První projektová dokumentace k přehradní nádrži Letovice byla vypracována již v roce 1911 v rámci přehradního programu pro zadržení velkých vod a zabránění povodňovým škodám. Podle tohoto projektu měla mít přehradní nádrž kamenitou hráz a zadržet 5,8 mil. m³ vody. O 18 let později vznikla další studie o přehradní nádrži, jež počítala s využitím vodní energie ve vodní elektrárně a celkovým objemem 9,2 mil. m³ (Tálská, 1981, s. 17).

Ve druhé polovině 20. století byl vybudován přivaděč vody z oblasti Březové nad Svitavou pro město Brno. Účelem tohoto přivaděče bylo zásobovat rozvíjející se město jednak pitnou vodou, jednak vodou pro průmysl. Proto se v roce 1954 ve Státním vodohospodářském plánu přikládal přehradní nádrži Letovice hlavně ten význam, že nahradí řece Svitavě úbytek vodnosti, který nastal po vybudování tohoto přivaděče. V roce 1969 zpracovalo Krajské středisko pro vodovody a kanalizace v Brně projektový úkol, který byl dne 14. září 1970 schválen MLVH Československé republiky. O umístění přehrady bylo rozhodnuto bez předchozího jednání s obyvateli Lazinova. Samotná stavba byla zahájena v dubnu 1972 a ukončena v květnu 1976, tj. celková doba trvání stavby přehradní nádrže byla 50 měsíců (Tálská, 1981, s. 17 - 18).

Dnes, kromě kompenzačního nadlepšování vodních stavů řeky Svitavy, slouží k zajišťování minimálního asanačního průtoku pod přehradou. Dále k transformaci povodňového průtoku Q_{100} ze 40 m³/s na 33,6 m³/s, k rekreaci a chovu ryb pro sportovní rybářství (Košacký, 1978). Přehradní nádrž se také využívá k závodům dračích lodí, které se zde konají každý rok v srpnu.

Obr. 6: Přehradní nádrž Letovice

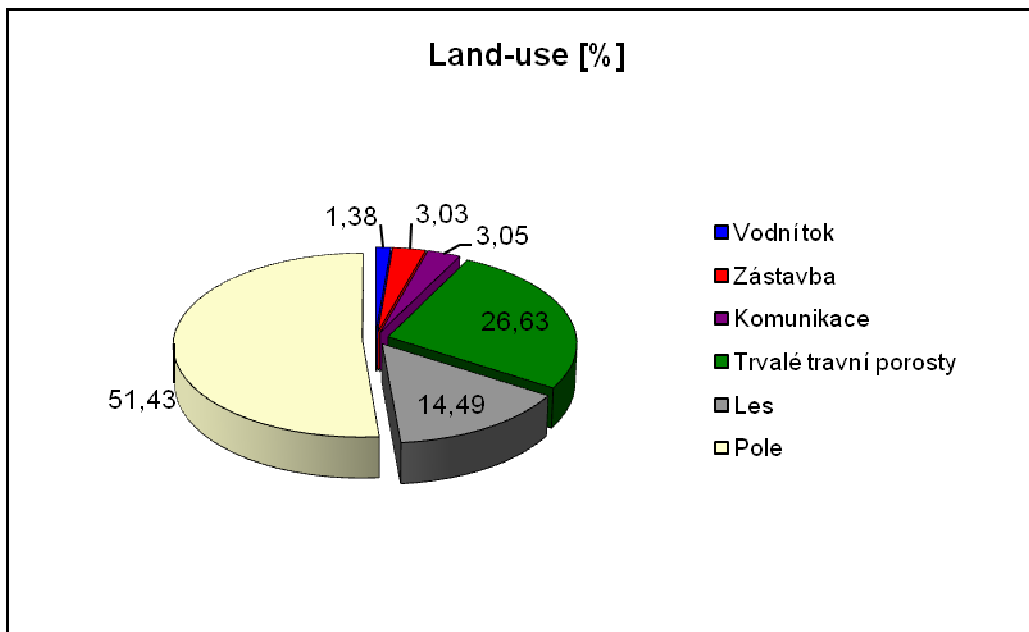
(Zdroj: Košacký, 1978)

I přes nesouhlas a protesty občanů Lazínova, zaplavilo vzduší přehradní nádrže původní silnici mezi Letovicemi a Křetínem. Ta musela být přeložena na pravobřežní svah a odřízla tak obec Lazínov od přímého silničního spojení s okolím. Dále byla zatopena osada Stavení, Masákovský mlýn a níže ležící část obce (viz příloha G, H). Celkem muselo být zdemolováno 34 rodinných domů, hasičská zbrojnice a trafostanice (<http://www.lazinov.net/>). Pod vodou zmizela také rozsáhlá pole, louky a lesy (viz příloha CH). Občas, pokud je ve vodní nádrži málo vody, lze vidět střechu zatopeného mlýna a bývalou silnici, po které se místní obyvatelé rádi procházejí a vzpomínají na původní, již zaniklá, místa v obci.

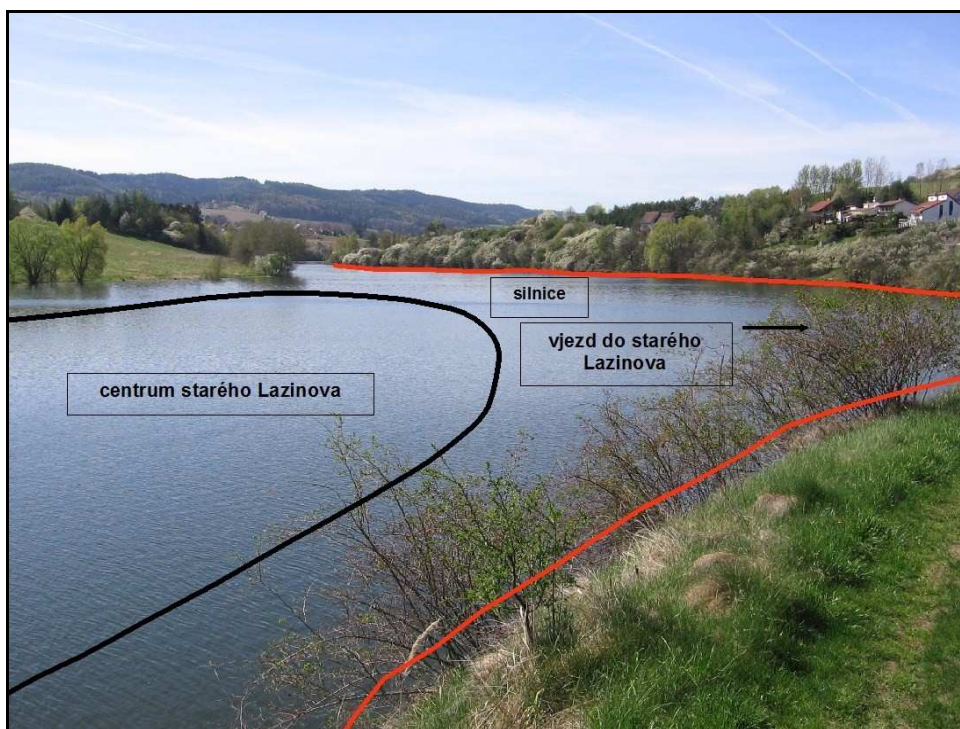
Tab. 11: Zatopené plochy obci Lazínov, rok 1953

	Zatopená plocha [ha]	Zatopená plocha [%]
VD Letovice v obci Lazínov	49,94	100,00
Vodní tok	0,69	1,38
Zástavba	1,51	3,03
Komunikace	1,52	3,05
Trvalé travní porosty	13,30	26,63
Les	7,24	14,49
Pole	25,68	51,43

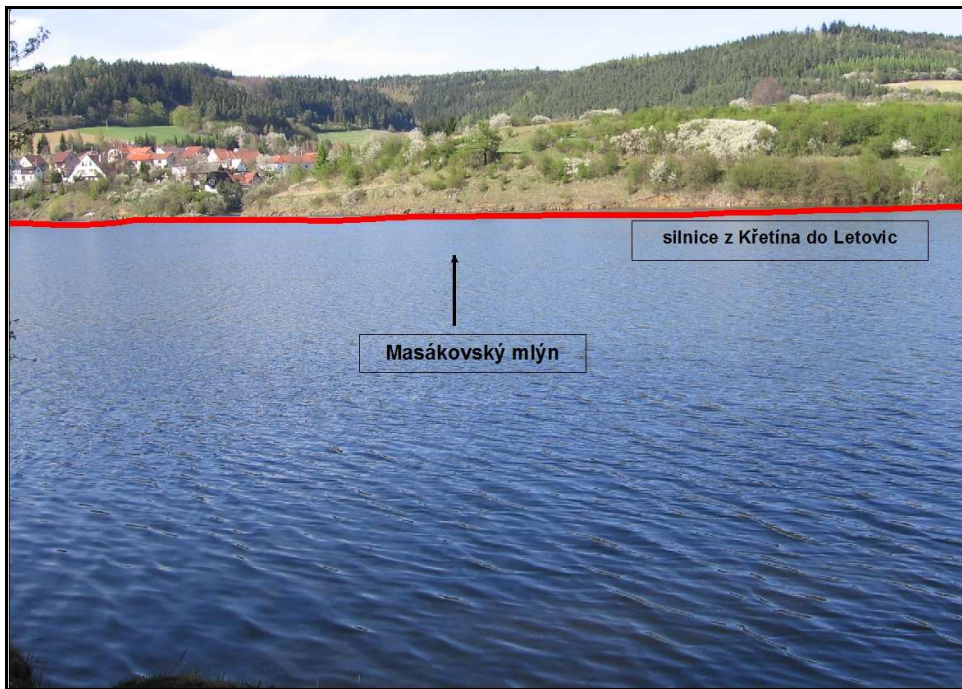
(Zdroj: vlastní zpracování v programu ArcMap 10.0)

Obr. 7: Zatopené plochy obci Lazínov, rok 1953
 (Zdroj: vlastní zpracování v programu ArcMap 10.0)

Obr. 8: Poloha bývalé návsi Lazínova (foto: H. Václavíková, 2012)

Obr. 9: Poloha zatopeného mlýna (foto: H. Václavíková, 2012)

Souběžně s budováním přehrady začaly i pravidelné schůze rady MNV Lazinov, na kterých se řešily záležitosti obce i občanů s tím souvisejících. Prvním počinem bylo zjištění přesného počtu obyvatel obce. Kvůli nejasnostem a omylům ve vodohospodářském rozhodnutí ONV z 6. 12. 1971 o trvalém a dočasném záboru jednotlivých parcel katastru obce, se předseda a tajemník MNV Lazinov vydali na plánované odbory KNV s žádostí o vysvětlení těchto problémů. Dne 6. 2. 1972 se v Lazinově konala mimořádná schůze MNV, na niž byli pozváni všichni občané, kteří mají být zatopeni. Předseda MNV všechny seznámil s výsledky jednání na KNV a jiných příslušných úřadech v Brně. Současně požádal občany, aby se jednotlivě vyjádřili k otázce náhradní výstavby, chce znát jejich názory a požadavky, aby je dále mohl hájit a zastupovat při dalších jednáních na KNV. Z přítomných bezpodmínečně trvali na náhradní výstavbě svých domů opět v Lazinově celkem 27 občanů, dalších 6 uvažovalo o vystěhování se do připravované bytové výstavby v Letovicích, 3 občané se schůze nezúčastnili. Kromě výstavby náhradních domů požadovali občané také výstavbu nové komunikace, jež by jim umožnila spojení Lazinova s Letovicemi. Tento požadavek byl schválen MVT v dubnu roku 1972 (Zápisy o schůzích rady a plena MNV Lazinov z let 1972 – 1976).

30. 5. 1972 se na ONV v Blansku konala schůze rozhodujících činitelů – investora, projektantů, odboru výstavby, plánování, finančního a jiných,

včetně předsedy MNV Lazinova. Jednalo se o celé problematice výstavby přehrady, hlavně o náhradní výstavbě zatápěných domků i komunikací. Na této schůzi bylo dosaženo už určitých úspěchů ve prospěch obce Lazinov, s nimiž předseda MNV Lazinova hned druhý den občany seznámil. Výsledkem bylo, že během června 1972 bude u všech zatápěných proveden investorem sociologický průzkum, se všemi bude jednáno o jejich náhradní výstavbě a o určitých výhodách s náhradní výstavbou spojených. O určení stanoviště náhradní výstavby bude rozhodnuto zvláštní komisí přímo v terénu (Zápisy o schůzích rady a plena MNV Lazinov z let 1972 – 1976).

Projednání urbanistické studie výstavby rodinných domů zpracovala firma Drupos z Brna. S jejich návrhem umístění výstavby rodinných domků rada MNV souhlasila. Zároveň však požadovala, aby odbor výstavby ONV s investorem přehrady zajistil náhradní výstavbu domů postiženým v takových cenových návrzích, aby byla pro ně přijatelná a počítal s výměrou 600 – 800 m² na jeden rodinný dům. S těmito požadavky následně předseda MNV seznámil občany a projednal s nimi jednotlivě jejich požadavky, týkající se druhu rodinného domu, rozsahu (počtu pokojů), umístění v návrhu výstavby, přibližného nákladu, způsobu výstavby apod. Výsledkem bylo, že pro stavbu rodinných domků v Lazinově se zatím přihlásilo 25 občanů. 8 z nich žádá domek se dvěma pokoji, 6 občanů požaduje třípokojový dům a ostatní občané vícepokojové domy (Zápisy o schůzích rady a plena MNV Lazinov z let 1972 – 1976).

Po vyřešení různých požadavků jak ze strany občanů Lazinova, tak firmy Drupos, začalo v srpnu 1973 zaměřování stavebních míst. Zaměřováním byla pověřena geodezie v Boskovicích, která zaměřování stavebních míst provedla v prvním prosincovém týdnu roku 1973. Následně byla jednotlivá stavební místa přidělena občanům a začalo se s budováním nových domů (Zápisy o schůzích rady a plena MNV Lazinov z let 1972 – 1976). K výstavbě nových domů byly vybrány pozemky v severní části katastrálního území obce, na svahu pod lesem, kde i v současnosti dochází k budování dalších rodinných domů.

O kolaudaci přehrady jednal dne 21. 2. 1979 MNV Lazinov spolu se zástupci ONV – za odbor výstavby Ing. arch. Sedláček a za stavební firmu Stavoprojekt Brno s Ing. Klajmou. Bylo také rozhodnuto, že přehradní nádrž nebude sloužit jako zásobárna pitné vody, ale ONV projedná možnost rekreační funkce této přehradní nádrže (Kniha zápisů o schůzích MNV Lazinov 1976 – 1980).

8.3 Současnost obce

Dnes představuje Lazinov dynamicky se rozvíjející obec, která má díky umístění přehradní nádrže Křetínka (jedné z nejčistších rekreačně využitých nádrží u nás), ty nejlepší předpoklady k dalšímu úspěšnému rozvoji (www.lazinov.net). Obec Lazinov se skládá pouze z jednoho katastrálního území. K 1.1.2011 v obci žilo 150 obyvatel, v produktivním věku, 15-64 let, 105 obyvatel (<http://www.czso.cz/>).

Společenským středem obce je upravená bývalá návěs u zátoky vodní nádrže, kde bylo vystaveno sportovní hřiště, hudební pavilon a především nová budova obecního úřadu spojená s hostincem a prodejnou potravin (<http://www.lazinov.net/>). Toto území mělo být původně také zatopeno, dokonce již byly vykoupeny domy a ostatní budovy bývalé návsi. Po rozhodnutí o snížení výšky hráze ale nakonec k zatopení této části obce nedošlo, a tak dnes se zde lazinovští občané setkávají při různých obecních akcích.

Obec řídí obecní zastupitelstvo v čele se starostou. Na stvrzení své samosprávy byl obci udělen Parlamentem České republiky obecní znak a prapor. Dne 6. prosince 1999 převzal schválení obecních symbolů tehdejší starosta obce František Skalník z rukou tehdejšího předsedy poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky Václava Klause při slavnostní audienci v Praze (<http://www.lazinov.net/>).

V novém znaku obce se odrazila výstavba přehradní nádrže. Vychází z její geografické polohy a ze znalostí o historii obce. Umístění obce u břehu přehradní nádrže Letovice uprostřed polností je vyjádřena zlatou horní polovinou a dolní modrou polovinou štítu. Červené vlnité břevno oddělující obě tyto části naznačuje břeh nádrže u obce, v tomto místě tvořeném narudlými algonskými břidlicemi (místní trať Na červenici). Historická minulost obce je symbolizována v horní polovině znaku položeným černým orličím křídlem se zlatou pružinou ze znaku pánů z Lomnice (<http://www.lazinov.net/>).

Obr. 10: Znak obce Lazinov

9 Závěr

Přehradní nádrže patří mezi významné antropogenně vytvořené útvary na zemském povrchu. Vznik těchto vodohospodářských staveb je podmíněn ztrátou velmi cenných území, především bývají zaplaveny přírodní ekosystémy a lidská sídla. Přes tyto dalekosáhlé důsledky při jejich vzniku, mají pouze krátkou životnost.

Z práce vyplývá, že první přehradní nádrže na území České republiky vznikaly už před 100 lety. Největší rozmach v jejich výstavbě nastal po 2. světové válce a pokračoval až do 90. let 20. století. Na území povodí Moravy byly budováním přehradních nádrží zcela zatopeny čtyři obce – Bítov, Mušov, Kníničky a Chudobín.

Nejvíce z těchto čtyř obcí byla zasažena obec Mušov. Do okolních měst a vesnic muselo být přestěhováno 536 obyvatel a zbouráno 136 domů. V nově postavené obci Kníničky našlo své domovy 527 obyvatel, kterým bylo zatopeno 110 domů. Obec Bítov opustilo 402 obyvatel žijících v 71 domech. Tito občané si postavili novou vesnici nedaleko té bývalé, dokonce i pod stejným názvem. Nejméně byli zasaženi lidé v obci Chudobín – přestěhováno bylo celkem 143 obyvatel z 22 domů do okolních vesnic a měst.

Podstatná část práce byla věnována obci Lazinov v okrese Blansko, jež byla zasažena výstavbou přehradní nádrže Letovice v letech 1972 – 1976. Svých 34 rodinných domků muselo opustit přibližně 115 obyvatel. Život v obci se ovšem nezastavil, během 40 let zde přibýlo spoustu domů a nových obyvatel. Žijí čilým společenským životem a přehradu využívají ke svému prospěchu – rozvoji turistického ruchu v obci.

V posledních letech se vývoj přehradního stavitelství zpomalil a do dnešní doby bylo vystavěno už jen několik přehradních nádrží, z nichž 3 mají pro společnost větší význam.

Změny klimatu a růst počtu obyvatel zapříčiní, že v blízké budoucnosti dojde k opětovnému budování přehradních nádrží nejen u nás, ale i na celém světě. Největší nároky budou kladeny na zásoby pitné vody, dále vody pro průmysl a zemědělství a také na výrobu elektrické energie.

10 Summary

Dams are the significant anthropogenically produced structures on the Earth's surface. The construction of such water management buildings often means the loss of the valuable territories. There are especially flooded natural ecosystems and human settlements.

This thesis shows that the first dam in the Czech Republic was built 100 years ago. The biggest boom in their construction occurred after the Second World War and it continued until the late 20th century. The construction of the dams on the Moravian River basin has completely flooded four municipalities - Bítov, Mušov, and Kníničky Chudobín. It was especially Mušov, which was affected the most. The 536 people had to be removed into the surrounding towns and villages and the 136 houses were razed. The 527 residents, whose 110 houses were flooded, have built their houses in the newly built village called Kníničky. The 402 people, who had been living in the 71 houses, left the village Bítov and built a new village with the same name. The least affected were people in the village Chudobín, where the 143 residents were removed from the 22 houses into the surrounding villages and towns.

A significant part of this thesis was devoted to the village called Lazinov in the district Blansko, which was affected by the construction of the dam Letovice in 1972-1976. Approximately 115 residents were forced to leave their 34 houses. However, the life in the village was not stopped and during next 40 years the amount of the new residents and the houses was increased. Nowadays, they live an active social life and the dam is to their benefit. It helps to develop tourism in the village.

In recent years the construction of the dams has slowed down and recently only a few dams have been built, of which 3 have great importance for society.

The climate changes and the population growth mean, that the dams will have to be rebuilt; not only here but all over the world. The greatest demands are placed on drinking water supplies, along with water for agriculture and industry and for the power generation.

Key words

Dam Letovice, village, flooded area, extinction, inhabitants

11 Seznam použitých zdrojů

Prameny

Zákon č. 273/2010 Sb. o vodních dílech § 55 odst. 1

RICHTER, Josef. *Pamětní kniha obce Lazinova 1923 – 1939*, 36 s.

Státní okresní archiv Blansko

Zápisy o schůzích rady a plena MNV Lazinov z let 1972 – 1976, inv. číslo 6

Knihy zápisů o schůzích MNV Lazinov 1976 – 1980, inv. číslo 7

Mapové podklady:

Cenia. *Národní geoportal INSPIRE* [online]. c 2010 - 2012 [cit. 2012-04-20].

Dostupné z: <http://geoportal.gov.cz/web/guest/home/>

Struktura DIBAVOD. *VÚV T.G.Masaryka - Oddělení GIS* [online]. © 2011

[cit. 2012-04-20]. Dostupné z: <http://www.dibavod.cz/>

Literatura:

ALTMAN, Karel. *Vír v údolí Svratky*. Vyd. 1. Editor Milada Ondráčková, Ladislav Stalmach. Vír: Obec Vír, 2008, 251 s. Edice Vysočiny. ISBN 978-80-254-3430-7.

BARTOŇ, Jiří. *Chudobín: historie zaniklé obce*. Vyd. 1. Editor Milan Peňáz. Vír: Obec Vír, 2006, 203 s. Edice Vysočiny. ISBN 80-239-6796-7.

BRODESSEER, Slavomír. *Jak plynul čas podél řeky Svratky: o proměnách řeky, krajiny a lidských sídel podél ní od Žákovy hory po Pavlovské vrchy*. 1. vyd. Brno: Moravské zemské muzeum, 2003, 90 s. ISBN 80-702-8207-X.

BROŽA, Vojtěch. *Přehrady Čech, Moravy a Slezska*. Vyd. 1. Liberec: Knihy 555, 2005a, 251 s. ISBN 80-866-6011-7.

BROŽA, Vojtěch. *Vodohospodářské stavby*. Vyd. 3. Praha: Vydavatelství ČVUT, 2005b, 162 s. ISBN 80-010-3175-6.

KHAGRAM, Sanjeev. *Dams and development: transnational struggles for water and power*. Ithaca: Cornell University Press, c2004, 270 s. ISBN 08-014-8907-5.

KORDIOVSKÝ, Emil (ed.). *Mušov 1276-2000*. Pasohlávky: Obec Pasohlávky, 2000, 457 s. Knižnice sborníku Jižní Morava. ISBN 80-902-8630-5.

KOŠACKÝ, Václav. *POVODÍ MORAVY*, podnik pro provoz a využití vodních toků. *Údolní nádrž Letovice na Křetínce*. Brno, 1978.

LESLIE, Jacques. *Deep Water: the epic struggle over dams, displaced people, and the environment*. 1st Picador ed. New York: Picador, 2005, 270 s. ISBN 978-031-2425-562.

MATĚJÍČEK, Josef; ROTSCHEIN, Pavel. *Povodí Moravy: 1966-2006*. Brno: Povodí Moravy, 2006, 130 s. ISBN 80-239-8163-3.

MCCULLY, Patrick. *Silenced rivers: the ecology and politics of large dams*. Enlarged. New York: Zed Books, c2001, 359 s. ISBN 18-564-9902-2.

NOVOTNÝ, Stanislav. *Moravské vodohospodářské soustavy*. 2. rozš. vyd. Praha, 1987.

ŠLEZINGR, Miloslav. *Brněnská přehrada a lidé kolem ní*. 1. vyd. Brno: VUT-FAST, 1998, 84 s. ISBN 80-214-1127-9.

TÁLSKÁ, Eva. *Vodní dílo Křetínka u Letovic: (Zásobování Brna pitnou vodou)*. Vyd. 1. Praha, 1981.

TENORA, Jan. *Kunštátský okres*. 1. vyd. Brno: GARN, 2007, 195 s. Vlastivěda moravská. ISBN 978-808-6347-509.

VLČEK, Vladimír. A KOLEKTIV. *Zeměpisný lexikon ČSR: Vodní toky a nádrže*. Praha: Academia Praha, 1984, 315 s.

Voda v České republice. Praha: pro ministerstvo zemědělství vydal Consult, 2006, 253 s. ISBN 80-903-4821-1.

VOTRUBA, Ladislav. *Přehrady*. Vyd. 1. Praha, 1978.

VÝZKUMNÝ ÚSTAV VODOHOSPODÁŘSKÝ PRAHA. *Směrný vodohospodářský plán ČSR: Vodní nádrže - publikace SVP č.34*. Praha: Geodézie, n.p., Pardubice, 1988, 22 s.

ZŘÍDKAVESELÝ, František. *Kníničky: dějiny obce : 600 let : 1406-2006*. 1. vyd. Brno: Pro městskou část Brno-Kníničky vydala Muzejní a vlastivědná společnost Brno, 2006, 98 s. ISBN 80-727-5067-4.

Internetové zdroje:

Historický lexikon obcí České republiky 1869 - 2005 I. díl: Počet obyvatel a domů podle obcí a částí obcí v letech 1869–2001 podle správního rozdělení České republiky k 1. 1. 2005. *Český statistický úřad* [online]. © 2012 [cit. 2012-04-14]. Dostupné

z: [http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/t/9200404384/\\$File/13n106cd1.pdf](http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/t/9200404384/$File/13n106cd1.pdf)

Historický lexikon obcí České republiky 1869 - 2005 II. díl: Abecední přehled obcí a částí obcí v letech 1869–2005. *Český statistický úřad* [online]. © 2012 [cit. 2012-04-14]. Dostupné

z: [http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/t/92004043AA/\\$File/13n106cd2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/t/92004043AA/$File/13n106cd2.pdf)

Historie. *Obec Bítov* [online]. 2009 [cit. 2012-04-10]. Dostupné

z: http://bitov.czweb.org/1_2/12.html

Historie. *Obec Chlum - Korouhvice* [online]. © 2006-2007 [cit. 2012-04-03]. Dostupné z: <http://www.chlum-korouhvice.wz.cz/historie.php>

Historie, přehrada, čtení o Lazinově. *Lazinov* [online]. [cit. 2012-04-06]. Dostupné z: <http://www.lazinov.net/>

Chlum - Korouhvice. *Města a obce online - MOOL* [online]. © 1996-2012 [cit. 2012-04-03]. Dostupné z: <http://mesta.obce.cz/zsu/vyhledat-5160.htm>

Přehrady. *Povodí Odry* [online]. 2012 [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: <http://www.pod.cz/index.html>

Veřejná databáze ČSÚ: Vybrané statistické údaje za obec. *Český statistický úřad* [online]. © 2012 [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabdetail.jsp?kapitola_id=5&pro_1_154=581887&cislotab=MOOS+ZV01

Vodní díla. *Povodí Moravy* [online]. © 2010–2012 Povodí Moravy, s.p. [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: <http://www.pmo.cz/cz/uzitecne/vodni-dila/>

Zaniklé obce a objekty po roce 1945. *Města, obce, osady a samoty zaniklé nebo částečně zaniklé po roce 1945* [online]. © 2005-2011 [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: <http://www.zanikleobce.cz/>

12 Seznam obrázků a tabulek

Obr. 1: Objem vody ve vybraných přehradách v povodí Moravy.....	21
Obr. 2: Objem vody ve vybraných přehradách v povodí Odry.....	22
Obr. 3: Přehledová mapa počtu obyvatel zaniklých obcí.....	29
Obr. 4: Přehledová mapa počtu domů zaniklých obcí.....	29
Obr. 5: Vývoj počtu obyvatel a domů v obci Lazinov.....	32
Obr. 6: Přehradní nádrž Letovice.....	34
Obr. 7: Zatopené plochy v obci Lazinov, rok 1953.....	35
Obr. 8: Poloha bývalé návsi Lazinova.....	35
Obr. 9: Poloha zatopeného mlýna.....	36
Obr. 10: Znak obce Lazinov.....	38
Tab. 1: Pozitivní a negativní vlivy přehradních nádrží.....	18
Tab. 2: Přehradní nádrže vybudované v povodí Moravy.....	20
Tab. 3: Přehradní nádrže vybudované v povodí Odry.....	22
Tab. 4: Přehled vodních děl patřících do první kategorie.....	23
Tab. 5: Přehled vodních děl patřících do druhé kategorie.....	24
Tab. 6: Přehled vodních děl patřících do třetí kategorie.....	24
Tab. 7: Přehled zaniklých obcí na území povodí Moravy.....	25
Tab. 8: Přehled zaniklých obcí na území povodí Odry.....	25
Tab. 9: Přehled počtu obyvatel a domů zaniklých obcí.....	28
Tab. 10: Vývoj počtu obyvatel a domů v obci Lazinov.....	32
Tab. 11: Zatopené plochy obci Lazinov, rok 1953.....	34

Seznam zkratk

E – energetický

EK - ekologický

HLO – historický lexikon obcí

CH – chov ryb

KNV – krajský národní výbor

MLVH – Ministerstvo lesního a vodního hospodářství

MNV – městský národní výbor
MTV – Ministerstvo výstavby a techniky
O - ochranný
ONV – okresní národní výbor
Pozn. - poznámka
PHO – pásma hygienické ochrany
R - rekreační
V - vodárenský
VD – vodní dílo
VÚV – Výzkumný ústav vodohospodářský
Z – zásobní
ZS – zachytávání splavenin
ZV - závlahy

PŘÍLOHY

- A) Mapa územního rozdělení správy státního podniku Povodí Moravy
- B) Vymezení působnosti povodí Moravy
- C) Poloha zaniklé obce Bítov
- D) Poloha zaniklé obce Chudobín
- E) Poloha zaniklé obce Kníničky
- F) Poloha zaniklé obce Mušov
- G) Domy a komunikace zatopené VD Letovice v obci Lazinov
- H) Zatopené domy a komunikace v obci Lazinov
- CH) Land use obce Lazinov

I) Fotodokumentace

Obr. 1: Domy zatopené přehradní nádrží Letovice

Obr. 2: Napouštění přehradní nádrže; vpravo pozůstatky Masákovského mlýna

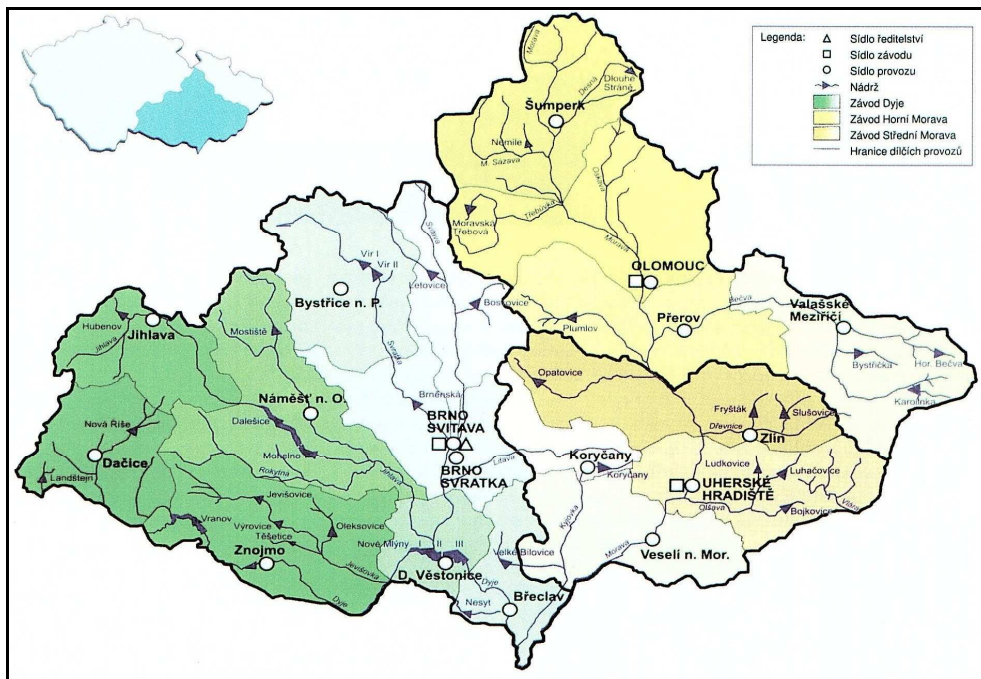
Obr. 3: Současná náves Lazinova; až zde měla původně zasahovat voda

Obr. 4: Vodní nádrž Letovice

Obr. 5: Vodní nádrž Letovice; v pozadí dvůr Svítavice

Obr. 6: Věžový objekt vodního díla Letovice

Příloha A) Mapa územního rozdělení správy státního podniku Povodí Moravy

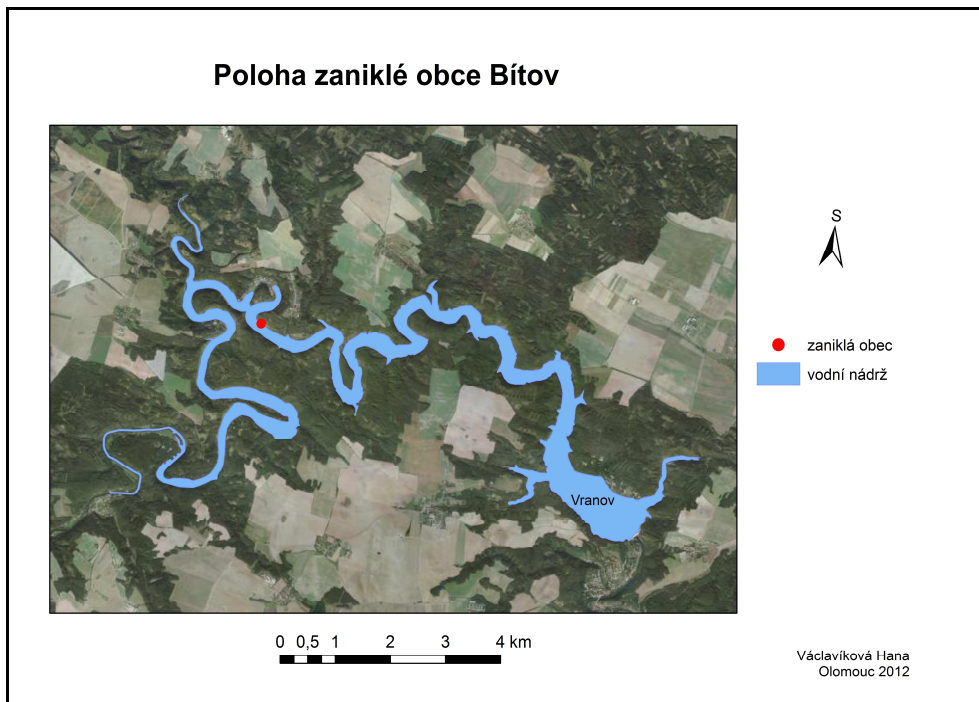
(Zdroj: Matějček, Rotschein, 2006, s. 13)

Příloha B) Vymezení působnosti povodí Moravy

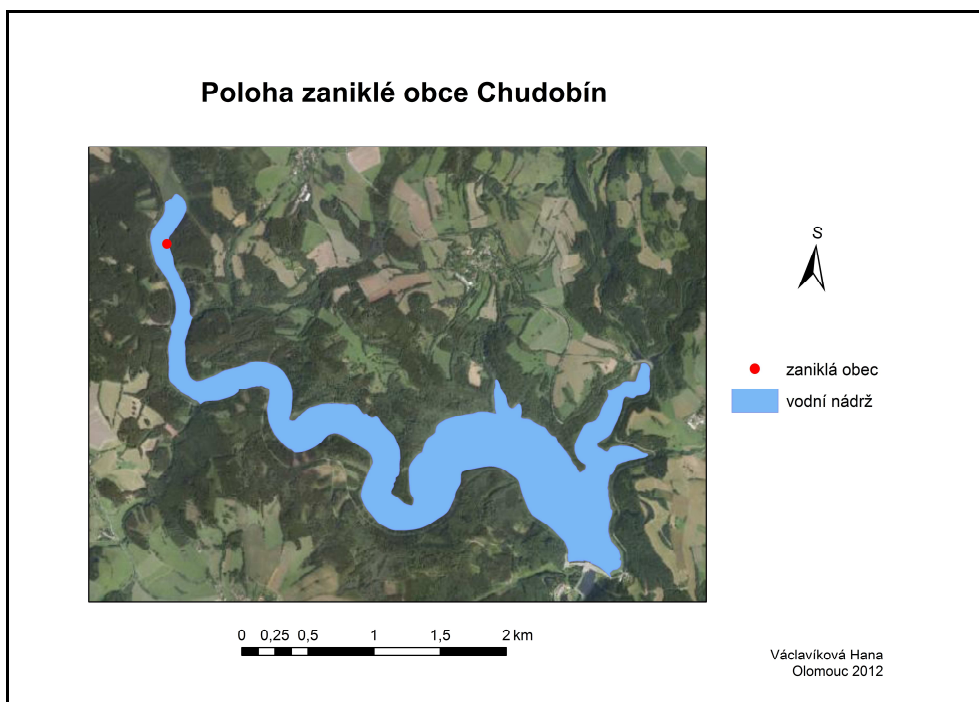
(Zdroj: <http://www.cenia.cz>; <http://www.dibavod.cz/>; <http://eagri.cz>; vlastní zpracování v programu ArcMap 10.0)

Příloha C) Poloha zaniklé obce Bítov

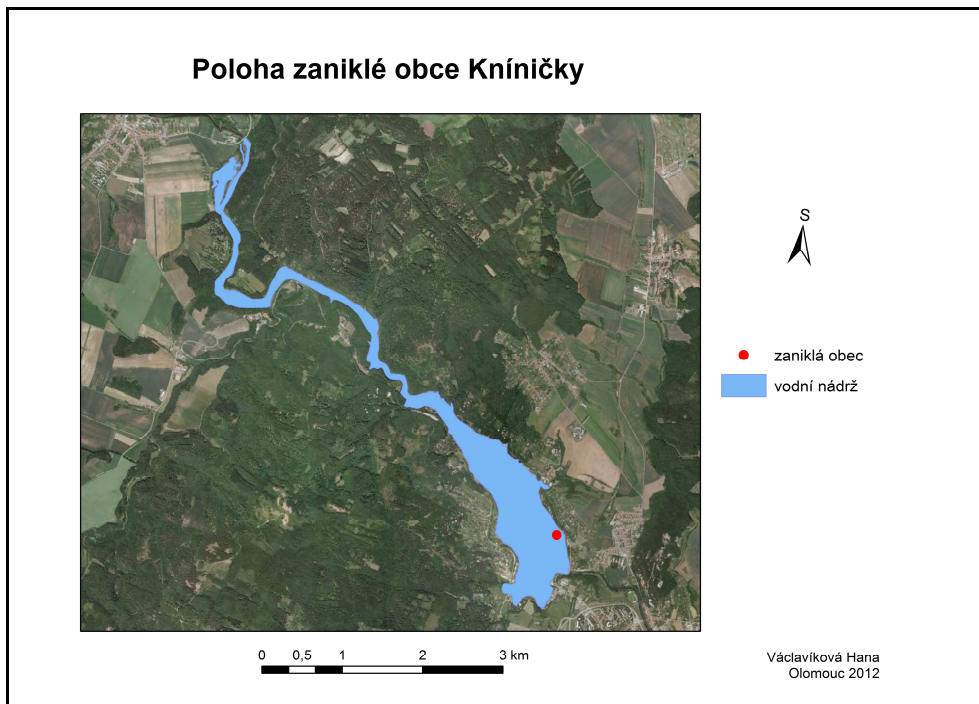
(Zdroj: <http://www.cenia.cz>; <http://www.dibavod.cz/>; vlastní zpracování v programu ArcMap 10.0)

Příloha D) Poloha zaniklé obce Chudobín

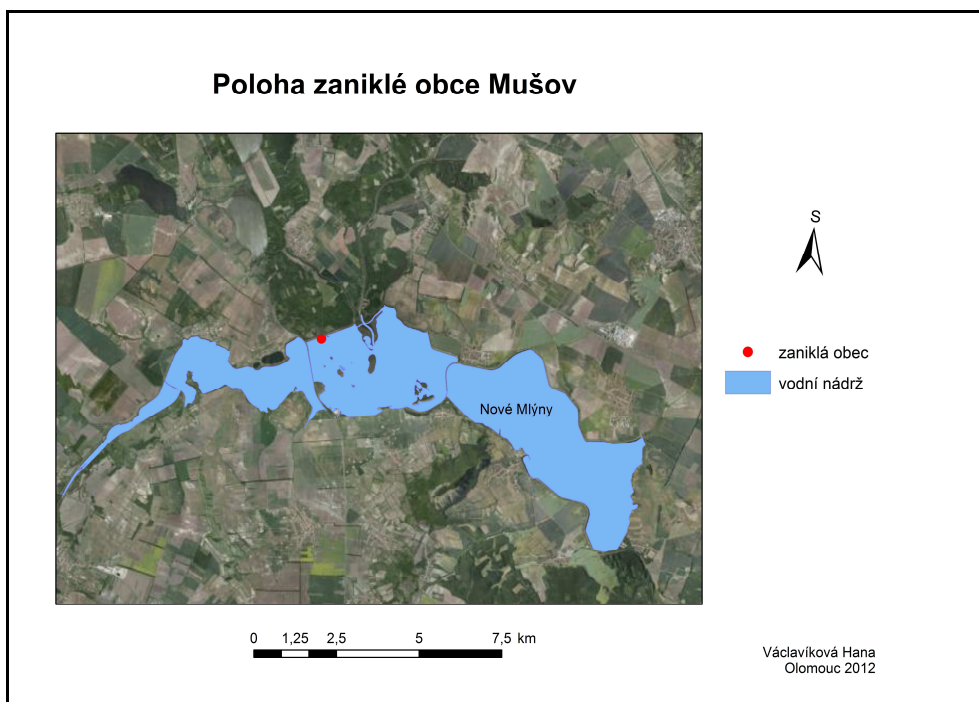
(Zdroj: <http://www.cenia.cz>; <http://www.dibavod.cz/>; vlastní zpracování v programu ArcMap 10.0)

Příloha E) Poloha zaniklé obce Kníničky

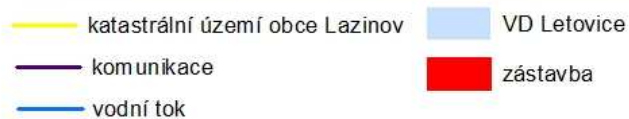
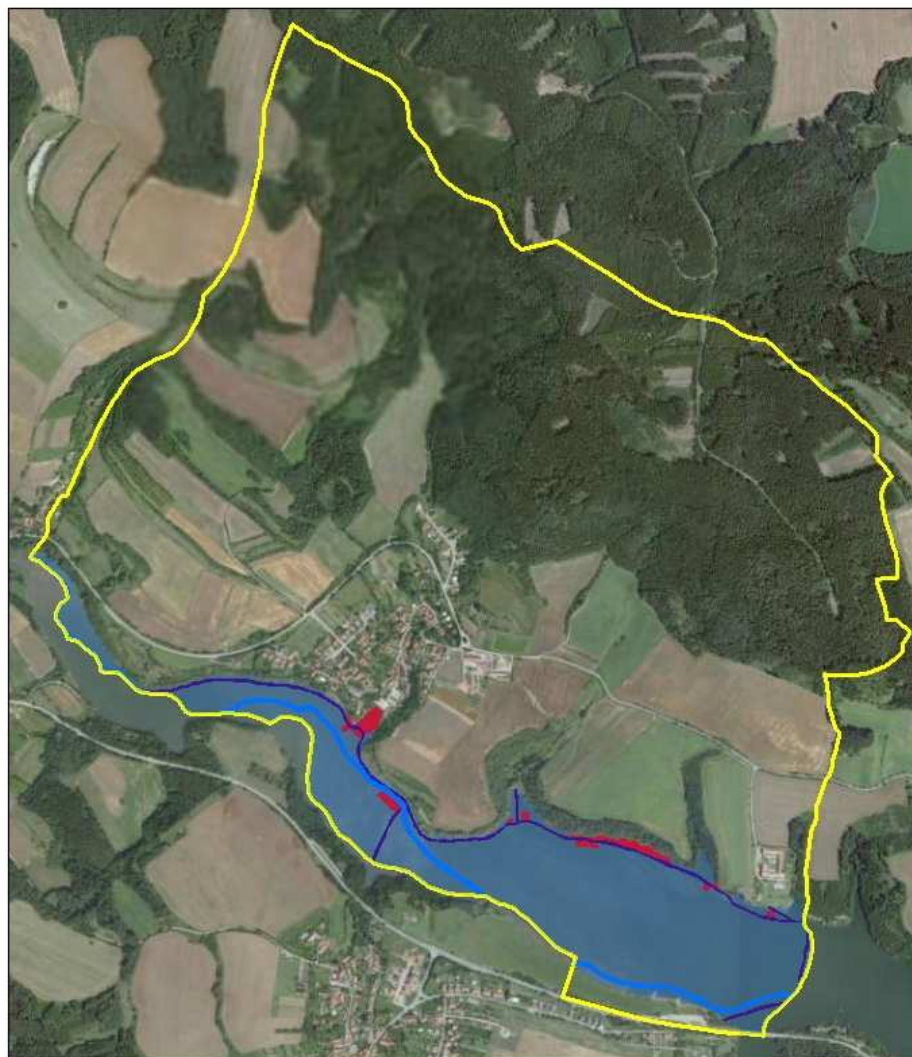
(Zdroj: <http://www.cenia.cz>; <http://www.dibavod.cz/>; vlastní zpracování v programu ArcMap 10.0)

Příloha F) Poloha zaniklé obce Mušov

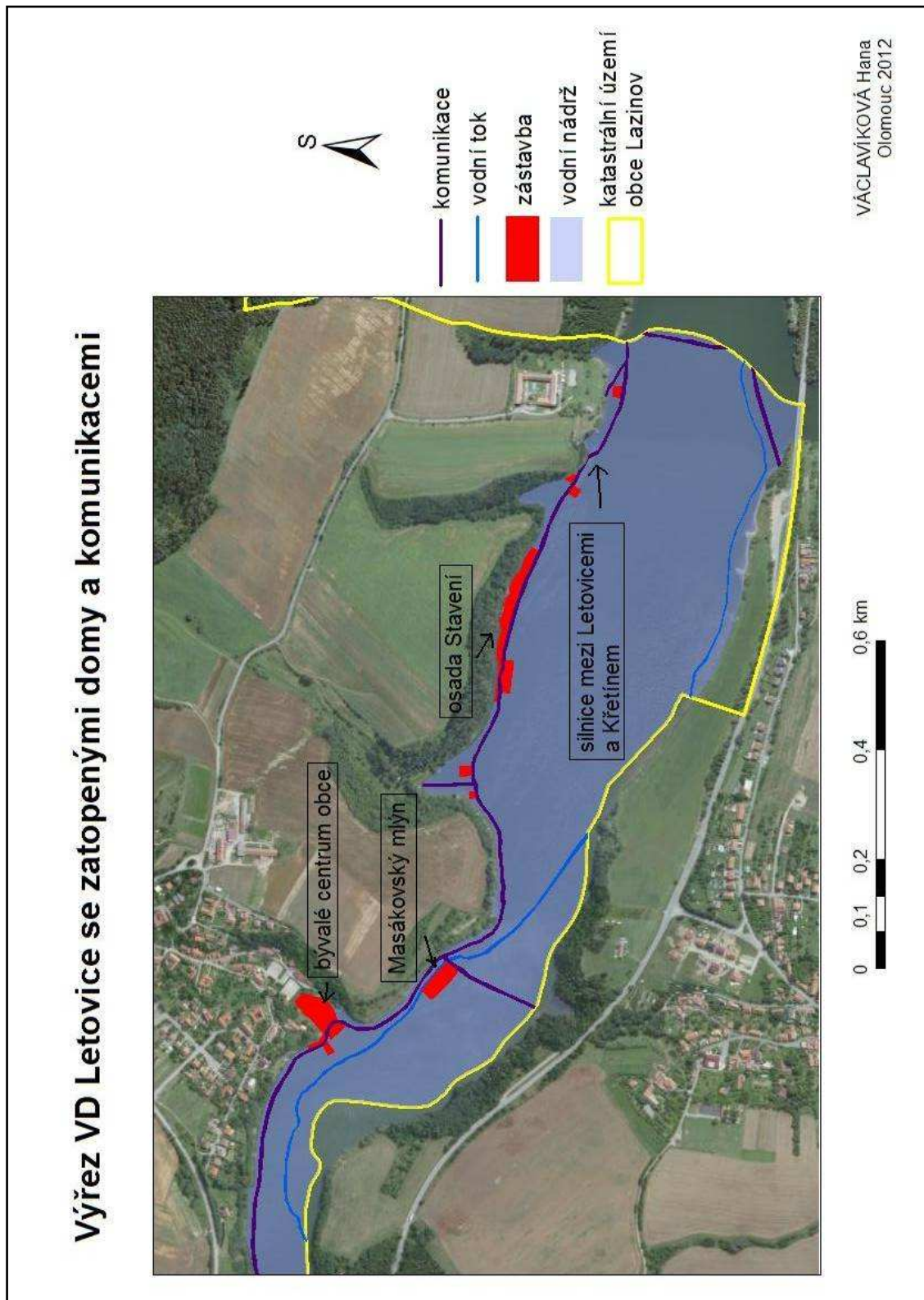
(Zdroj: <http://www.cenia.cz>; <http://www.dibavod.cz/> vlastní zpracování v programu ArcMap 10.0)

Zatopené domy a komunikace v Lazinově

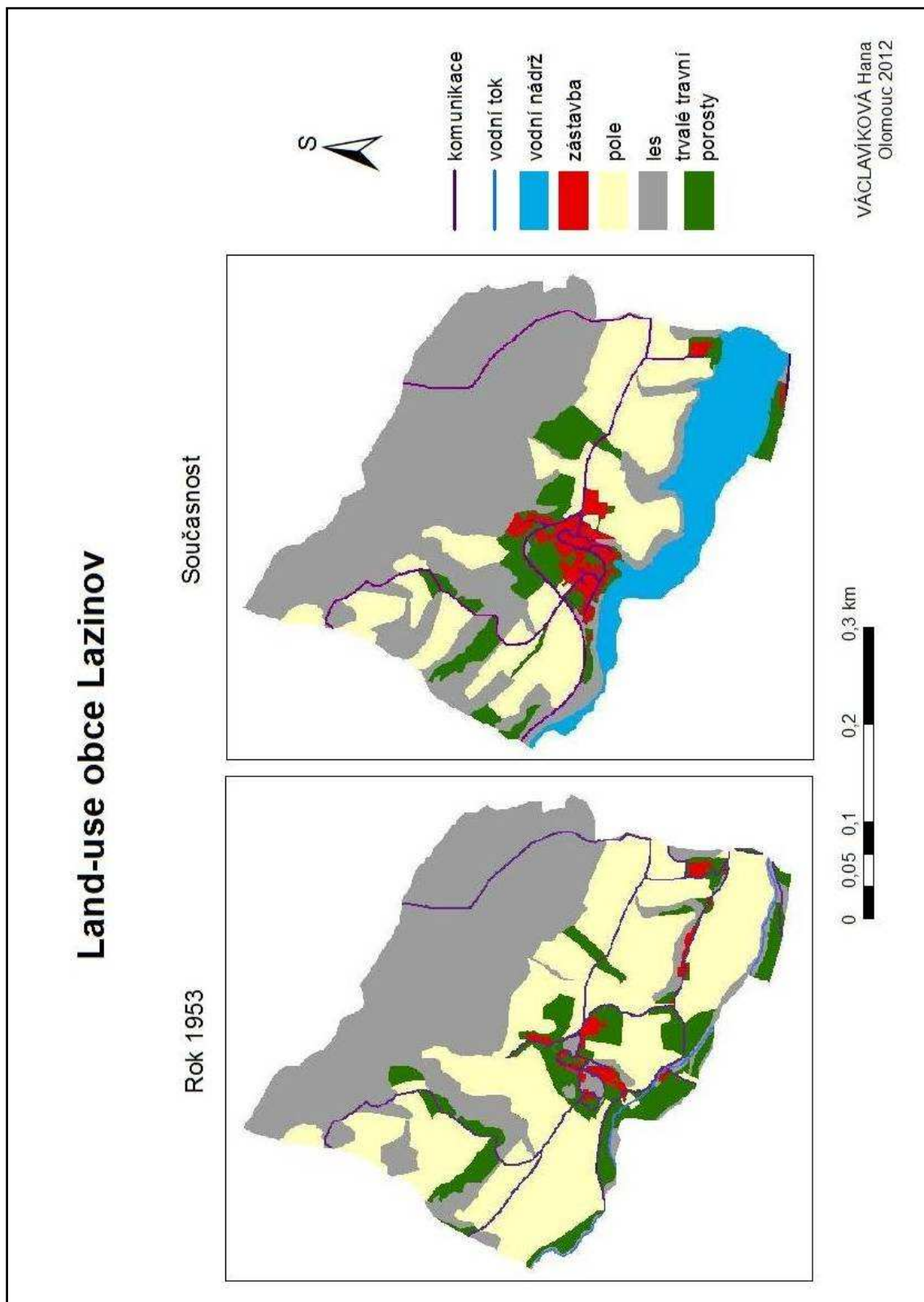

VÁCLAVÍKOVÁ Hana
Olomouc 2012

(Zdroj: <http://www.cenia.cz>, vlastní zpracování v programu ArcMap 10.0)

(Zdroj: <http://www.cenia.cz>, vlastní zpracování v programu ArcMap 10.0)

(Zdroj: <http://www.cenia.cz>; <http://kontaminace.cenia.cz/>; vlastní zpracování v programu ArcMap 10.0)

Příloha I) Fotodokumentace

Obr. 1: Domy zatopené
přehradní nádrží Letovice

(Zdroj:

<http://www.lazinov.cz>)

Obr. 2: Napouštění přehradní
nádrže; vpravo pozůstatky

Masákovského mlýna

(Zdroj:

<http://www.lazinov.cz>)

Obr. 3 : Současná náves

Lazinova; až zde měla
původně zasahovat voda

(foto: H. Václavíková, 2012)

Obr. 4: Vodní nádrž
Letovice
(foto: H. Václavíková, 2012)

Obr. 5: Vodní nádrž
Letovice; v pozadí
dvůr Svítavice
(foto: H. Václavíková, 2012)

Obr. 6: Věžový objekt
vodního díla Letovice
(foto: H. Václavíková, 2012)